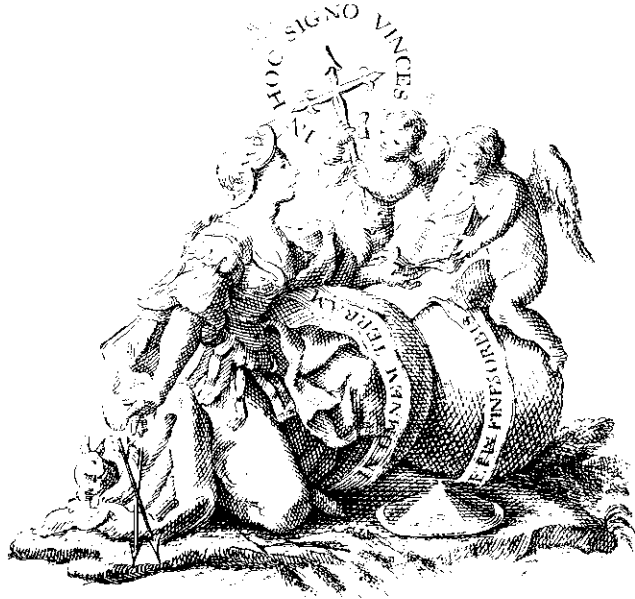

BENEDICTI CLEMENTIS
DE AROSTEGUI
DISSERTATIO
IN SACRA HUIUS URBIS ACADEMIA RECITATA
Q U A
A P O S T O L I
J A C O B I M A J O R I S
PRAEDICATIO HISPANIS VINDICATUR.

NEAPOLI MDCCLXIII.
EX TYPOGRAPHIA SIMONIANA.
SUPERIORUM PERMISSU.

1.

C A R O L O III.

HISPANIARUM, NOVIQUE ORBIS

REGI CATHOLICO

PIO FELICI AUGUSTO.

BENEDICTUS CLEMENS DE AROSTEGUI
MAJESTATI EJUS DEVOTISSIMUS.

Uanta fit hominum fre-
quentia, REX CLEMEN-
TISSIME, qui, ut Numini Majesta-
ti-

a 2

ti-

tique Tuae obstrictiores devotio-
resque videantur, ea omnia, quae
pro ingenii viribus memoriae pro-
dunt, Tibi dicare, tuoque sub Au-
gustissimo Nomine promulgare cer-
tant studentque, nemo omnium
ignorat. Ego vero ut id ipsum
honoris mihi comparem, non fortui-
to aut caeco quodam casu, sicut
evenire solet, sed singulari quadam
arcanaque Dei Opt. Max. providen-
tia volens lubensque adducor. Quod
enim tenera jam aetate ab Hispania
profectus Neapolim venerim, quod-
que hic Te felicissime Regnantem
coluerim, & studiorum meorum pri-
mos fructus Nomini tuo nuncupa-
verim, quos & humanissime exce-
pisti, quidnam aliud fuit, quam
fortunatissimum auspiciam, quo mi-
hi bene ominarer fore aliquando,
ut

ut Te , quem Patronum fenseram
benignissimum , Dominum tandem
Regemque essem habiturus, cui non
modo honestae clientelae, sed & im-
perii jure , animo obsequentissimo
operas , laborumque meorum pro-
gressum offerrem , atque inscriberem?
Officiorum ergo meorum rationi
fatis facere , & gratiam tuam pro-
mereri amplioem mihi cupienti ni-
hil accidere poterat accommodatius,
quam Dissertationem in Sacra hu-
jus Urbis Academia nuper recita-
tam in vulgus emittere Tuo Au-
spicio munitam, atque exornatam.
Qualiscumque ea foret, Tibi semper
multiplici nomine debebatur. At po-
tiori quidem jure ad Te istud opuscu-
lum properare, & tuum sibi patro-
cinium fidenter exposcere videtur,
quo maximam dignitatem Aposto-
li-

lica Praedicationis Hispanicae genti vindicare ac restituere conatus sum. Num verear, ne non Tibi sit gratissimum futurum, quod studiorum meorum specimen aliquod editurus ab Evangelica B. Jacobi annuntiatione Nationi meae asserenda inceperim, unde Ecclesiae nostrae, & Regno, cujus gloria Tibi cordi est, summum existit decus & ornamentum? Haec cum tanti sint, dubitemne, quin sis probaturus, quod severiora Juris scientiae studia interdum relaxaverim, ut quosdam non obiter, sed dedita opera refellerem exteros hypercriticos, qui avitam nostram de Jacobea Praedicatione traditionem appetere adhuc audent? Quod vero Clarissimis Scriptoribus, qui eandem Spartam ornarunt, ipse me comitem adjunctum iverim, nec temere

re nec frustra id factum quisquam
putabit. Licet enim eos, qui ma-
lo in res nostras affectu transversi
aguntur, victas unquam manus da-
tuos fore desperem; tamen aliis
compluribus, qui vel nostrorum li-
brorum inopia, vel Hispani fermo-
nis (quo selectiora Scripta prodie-
runt) ignoratione in contraria disce-
dunt, aequum duxi rationum nostra-
rum copiam facere ea lingua, quae
omnibus communis habetur. Huc
tandem cum accederet maximus er-
ga Patriam caritatis ardor, conti-
nuo mecum constitui, haec itera-
tas, ut potui, vindicias elucubrare,
& in medium proferre: quas tibi
sisto, quasque Te benigne lubenter-
que excepturum confido. Cui a bo-
norum omnium largitore Deo feli-
citem perpetuam, vitamque lon-
gae-

gaevam , Apostolo nostro Jacobo
potissimum deprecatore , conceptis
votis vehementer exopto.

Vir Cl. Alexius Symmachus Mazochius Can. Presbyter Cardinalis hujus Sanctae Neap. Ecclesiae, & Sacrae Scripturae Regius interpretes revideat, & in scriptis referat. Datum Neapoli die 8. Augusti 1762.

PH. EPISC. ALLIFANUS VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

EMINENTISSIME PRINCEPS:

Nihil mihi potuit optatius accidere, quam ut Te jubente, Cardinalis amplissime, generosi adolescentis nobilibusque studiis deditissimi, mihi vero cum primis amicissimi, *Benedicti Clementis Arostegui* Dissertationem solerter elaboratam legerem. In qua non modo nihil a Fidei morumque regula aberrans inveni, sed potius miram juvenis religionem sum demiratus, quod emissurus a se aliquid, quo fructus proderet studiorum, non nisi pium argumentum delegit, quo suae gentis gloriam, a quibusdam frustra appetitam, in eo maxime tueatur, quod Beatissimi Apostoli Jacobi in Hispaniis praedicationem novis argumentorum praefidiis roboravit. Nempe praeclarum hoc piissimo juveni decus, quod in patriae suae caritate praeferenda primum sacrorum studiorum posuerit tirocinium. Gratum vero etiam hoc ejus doctissimo Patruo (pluribus honoribus functo, scriptis gestisque clarissimo, nunc vero CAROLI Regis Catholici ad FERDINANDUM Filium, utriusque Siciliae Regem Oratori) erit, ut qui in adolescente hoc, cujus mores atque studia amantissime moderatur, praeclara tot specimina ingenii praecocis animadvertat. Gratum id quoque pientissimis Hispaniae populis ob suum in S. Apostolum studium: Serenissimo autem Regi CAROLO Monarchae Hispaniarum Catholico eadem de causa gratissimum. Mihi vero tandem, qui toties hunc adolescentem suo in Museo revifens Graecos explicantem libros, aut juris ar-

cana, in quibus totus est, patefacientem mirabundus audiverim, jucundissimum accidit, animadvertenti, ex illis studiorum feminibus has nunc fructuum primitias prodiisse. Haec Cardinalis Eminentissime de Differtatione habui dicere, tuis ut jussis obtemperarem. Datum XIII. Kal. Febr. An. 1763.

Humillimus & Obsequentiissimus
Canonicus Alexius Symmachus Mazochius.

Attenta relatione Domini Revisoris imprimatur. Datum
Neapoli die 19. Februarii 1763.

PH. EPISC. ALLIFANUS VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

Admodum Rev. D. Carolus Gagliardi in hac Regia Studiorum Universitate Antecessor in Cathedra Decreti revideat, & in scriptis referat. Neap. die 4. mensis Januarii 1763.

NICOLAUS DE ROSA EP. PUTEOL. CAP. MAJ.

ILLUSTRISS. ET REVERENDISS. DOMINE.

Quae de B. Jacobi in Hispaniis praedicatione, auctore Baronio, seculo superiore primum prodiit controversia, eam in Republica litteraria tam late jam percubuisse nihil est quod miremur: cum multa partium studiis plus aequo soleant augeri. Gens vero Hispana Apostoli sui gloriae diligentissima conservatrix quot quantisque non Domesticorum modo, sed & Exterorum Scriptorum monumentis, rationibusque continua traditione firmatis, pristina propriae laudis jura omni ex parte sibi restituenda curaverit, me quidem non latet. Sed in Nationum contentionibus cum alia ex aliis nascentia perpetuo congerantur, quae impedimento sunt, quominus, omnibus singulisque semel accurate discussis, universa dissensionum seges radicitus amputetur: hinc fit, ut etiamnum non desint, qui opinentur litem nondum esse omnino finitam, adeoque Patronum desiderant validiorem, qui, levibus posthabitis dissidiis, elegantiori forma & firmiori critica Adversariorum objecta dilueret, & Hispanorum sententiam tantis venerandae antiquitatis praesidiis communiret, ut cursum causae huic tandem praeccluderet ulteriorem. Id suae modo Genti adamussim praestitisse mihi videtur Benedictus Clemens de Arostegui hac Dissertatione, quam iussus a Te, Illustrissime Praesul, & legi & serio perpendi. Quidquid enim ad eximiam defensionem numeris omnibus exornandam conferre poterat concinna differendi facilitas, exactum iudicium, solidior critices usus, historiae, canonumque scientia, totum id ad propositum sibi vindiciarum argumentum mirifice accommodavit Adolefcens praeclarissimus, cujus industriam

eo vel magis fore commendandam reor , quod Jurisprudē-
tia studio sedulam operam eum non frustra navare sciam .
Quae quidem cum ita sint , & in Exercitatione lubenter le-
cta nihil offenderim vel Regiae Majestatis juribus , vel pu-
blicae Tranquillitati adversum , illam perquam dignam existi-
mo , quae typographicis formis exprimatur , & litteratorum
omnium sapientiae commendetur . Datum Neapoli Kalendis
Februariis anno Æ. V. c1010cclxiii.

Humillimus, & obsequentiſs. famulus
Carolus Gagliardi .

Die 16. mensis Martii 1763. Neapoli .

*Viſo Reſcripto Suae Regalis Majestatis sub die 10. cur-
rentis mensis, & anni, ac relatione Rev. D. Caroli Gagliardo
de commissione Rev. Regii Cappellani Majoris praefatae Rega-
lis Majestatis .*

*Regalis Camera Sanctae Clarae providet , decernit , atque
mandat , quod imprimatur cum inserta forma praesentis suppli-
cis libelli , ac approbationis dicti Rev. Revisoris . Verum in pu-
blicatione servetur Regia Pragmatica hoc suum .*

GAETA . CAVALCANTI . DE FIORI .

*Speſtabilis Praeses Romanus tempore subscriptionis impedi-
tus , Illustris Marchio Fraggianni non interfuit .*

*Reg. fol. 109.
Carulli .*

Athanasius .

S U M M A R I U M.

- I. **A**ntiquissima Traditio praedicationis Jacobi Majoris in Hispania a quorundam neotericorum Scriptorum objectis vindicatur, praeposito controversiae statu.
- II.III.IV. Ex dispersitis per totum orbem Apostolis unum ad Hispaniam commigrasse tradit Hieronymus, qui non de Paulo, sed de Jacobo cogitasse multifariam ostenditur.
- V. Eandem sententiam probat S. Isidorus disertissimo testimonio, quod genuinum esse demonstratur.
- VI. Cajetanus Cennius Isidori testimonium uti spurium rejiciens pluribus refellitur. Ejusdemque calliditas in Jacobea praedicatione pertractanda ibidem notatur.
- VII.VIII.IX. Isidoriano testimonio fides non est deroganda, quod in eo Jacobo nostro tribuatur Epistola duodecim Tribubus scripta.
- X. Antiquum Officium Gothicum peculiari Hymno Evangelicam Jacobi Annuntiationem in Hispania confirmat, explosa Natalis Alexandri futili animadversione.
- XI. Ostenditur vetustus hymnorum usus in Hispania, explicato canone Bracharensi, & Toletano, nec non Jacobei hymni, & festi antiquitas defenditur contra Cennium.
- XII. S. Julianus Toletanus Antistes, Ven. Beda, & Beatus Presbyter Liebanensis Jacobi praedicationem Hispanis asserunt.
- XIII. Traditio Hispanorum apud exteras Nationes a seculo VIII. praecipue fuit propagata.
- XIV. Opponunt Adversarii silentium antiquorum Patrum, & praesertim Historiae Compostellanae de Jacobi in Hispaniam profectioe.
- XV. Sed Veterum silentium nihil officit, ubi traditio aliis fulcitur argumentis. Imo in caussa nostra illud injuria objicitur, cum pro nobis loquantur Hieronymus, Isidorus, alii-
que

que Patres . Cur autem Compostellana Historia Jacobi in Hispaniam adventus non meminerit , examinatur .

- XVI. Opponunt etiam Apostolos nonnisi anno XII. post Christi mortem fuisse dispersos ex traditione Apollonii apud Eusebium , & Clementem Alexandrinum , quo tempore Jacobus jam obierat .
- XVII. Resp. traditionem Apollonii rejiciendam esse . Ceterum esto admittatur , nihil nobis obstat , quotiescumque commode eam interpretamur .
- XVIII. Sunt , qui contendunt Apostolos post secundam demum Ecclesiae persecutionem , in qua Jacobus mortem oppetiit , fuisse inter se divisos , & in diversa discessisse .
- XIX.XX. Horum tamen sententia confutatur ex Sacra Historia , & locus Chrysofomi explanatur .
- XXI. Putant nonnulli Jacobum in Hispania nec Judaeis , qui ibi tunc non erant , nec Gentibus , quia ipso vivente nondum erat eis Evangelii Ostium apertum , novam legem annuntiare potuisse .
- XXII. Certius esse ostenditur ex Scriptura , & Chrysofomo Judaeos tunc temporis in Hispania fuisse , & vivente adhuc Jacobo , Evangelii copiam Gentibus factam fuisse .
- XXIII. Eisdem rationibus dissolvitur argumentum Michaelis a S. Maria quoddam Hieronymi testimonium perperam usurpantis .
- XXIV. Implicatior est Apostoli Pauli locus , ubi significat se Evangelium publicasse in locis , in quibus non adhuc erat Christus nominatus .
- XXV. Cum liquido constet , Paulum saepe Evangelium disseminasse , ubi alii jam Christum nominaverant ; hinc eo loci Doctor gentium intelligi debet id tantum indicasse , se tanquam Apostolum ad Infideles praecipuo studio , & velocius convolasse , ad loca vero , ubi Christi lex jam erat annuntiata , veluti Paedagogum per occasionem , & tardius accessisse . Unde novum pro nobis emergit argumentum .
- XXVI. Opponitur Epistola decretalis Innocentii I. negantis ullum Apostolum praeter Petrum , & ab eo missos in Occidente

dente vel docuisse, vel plantasse Ecclesias.

XXVII. *Resp. I. Pontificem in rebus facti falli potuisse.*

XXVIII. *Resp. II. Innocentii mentem non eam fuisse, ut Jacobo, & Paulo voluerit auferre primam Hispaniensis Ecclesiae institutionem, quae in prima Evangelii praedicatione consistit, sed secundam, quae in totius rei sacrae dispositione, & ulteriore Christianae doctrinae explanatione versatur, quam Gregorius VII. attribuit septem viris Apostolicis in Hispaniam missis.*

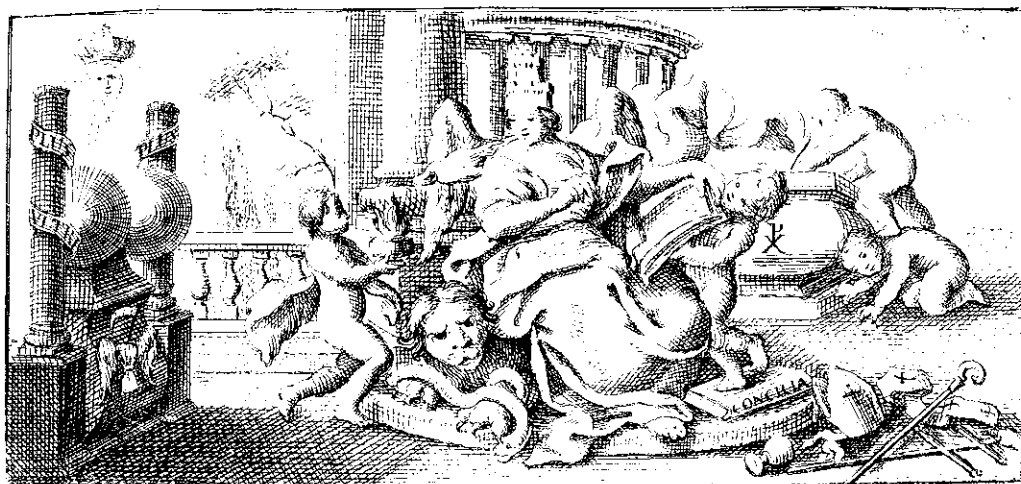
XXIX. *Haud credendum Gregorium traditam duplicis institutionis Ecclesiarum differentiam confudisse, & cum Innocentio concinuisse.*

XXX. *Objectant postremo Adversarii Rodericum Archiepiscopum Toletanum virum doctissimum in Concilio Lateranensi Jacobeam in Hispania praedicationem impugnasse.*

XXXI. *Verum historia, quae talia refert, pluribus summatim collectis, commentitia esse convincitur.*

XXXII. *Absolvitur dissertatio verbis Benedicti XIV. Pon. Max. sententiam nostram amplectentis.*

JACOBI ZEBEDAEI

P R A E D I C A T I O

H I S P A N I S V I N D I C A T A :

Uum primum singulari vestra humanitate, maximoque meo honore, Eminentissime Princeps (*), Auditores sapientissimi, coetui huic amplissimo doctorum Virorum, quos uti meos Magistros suspicio, me consociare decrevistis, ne vos in ignavum hominem collati honoris poeniteret, illico mecum ipse reputare coepi,

A quo-

(*) Utinam mihi posthac aut ratio daret, aut fors objiceret, singulares Eminentissimi Domini Antonini Serfale Cardinalis Archiepiscopi laudes opportunius efferre; sed heic me continere non possum, quin illius pro merito commendem perpetuam in Pastoralis munere explendo dili-

quonam modo, quanamve ratione juxta Sanctissimum hujus Academiae institutum, quod in venerandis Ecclesiae antiquitatibus rimandis, illustrandisque magna cum laude versatur, & ipse meam Symbolam conferrem. Haec mihi cogitanti continuo fors illa mea fortunatissima succurrit, quae ad prima literarum elementa, vitaeque recte ineundae rationem percipiendam, in hanc cultissimam, & undique florentissimam Urbem, ignota Supremi Numinis providentia ab Hispano patrio solo me tenera adhuc aetate traduxit. Volvebam quoque animo non sine ingenti voluptate veterem illam Hispanorum, Neapolitanorumque sub iisdem tandiu Regibus artissimam conjunctionem, quae utramque gentem cum Divini, Humanique juris foedere sociatam, tum sub communi Sanctissimi Jacobi patrocinio ubique terrarum invictissimam ostentavit, & ostentat. Hinc & vobis gratum, & mihi consentaneum fore merito existimavi, si eam, quam a Majoribus nostris accepimus traditionem de ejusdem Apostoli in Hispaniam adventu, & Evangelii praedicatione, hanc pro ingenii mei modulo firmarem, atque munirem. Quid enim aut mihi ad differendum accommodatius, aut vobis ad deliberandum utilius, quam piam illam, religiosamque sententiam nobis retinendam

com-

diligentiam, summamque vigilantiam, qua sui spectatissimi Cleri decori, & sanctiori disciplinae providet, multis, praeclarisque regulis cum ad Religionem, Pietatem, ac Modestiam conducentibus, tum ad Doctrinam, quam vel eo praesidente, vel ejus vicem gerente Illustrissimo Canonico Josepho Sparano, etiam in hac Academia, convenientibus in eam utriusque Cleri Eximiis Viris, mirum in modum videmus auferere.

commonstrare, quae longo Seculorum lapsu, nemine reclamante, constanter derivata, digna fuit, quae ubique (1) pro certa reciperetur, & in Romanis Divinis officiis annua commemoratione celebraretur (2)? Nec quisquam vestrum sibi persuadeat tam diuturnam nostram traditionem jure suo cecidisse, quod post XV. secula unus Cardinalis Baronius sibi ipse inconstans (3), apud Clementem VIII. illius continentem possessionem aggressus est turbare (4). Quandoquidem suprema R. Curiae subfella Hispani homines adeuntes, eam monumentorum copiam, & ea rationum momenta ediderunt, ut sollemni, contradicitoque judicio, non gratia, aut potentia, ut Adversarii dictitant, turbata traditionis possessio restituta in integrum, & Jacobi elogium, Baronii suasionem deletum, iterum Romano Breviario redditum fuerit iisdem verbis, quibus antea erat conceptum (5). Quae cum ita sint, verendum mihi esset, ne labor hic meus, tamquam in

A 2 re

(1) De traditione nostra ita Cornelius a Lapide *Act. Apost.* 13. v. 2. „ Universalis est, immemorabilis, non tantum Hispaniae, sed & fide-
„ lium ubique traditio, cui refragari nemo potest.

(2) In Romano Breviario Pii V., ita habetur: Mox peragrata Hispania, ibique praedicato Evangelio, rediit Jerosolymam.

(3) Baronius in *Martyrol. ad diem 25. Julii*, & tom. 1. *Annal. ad A. C. 44.* traditionem defendit, & ad ann. 816. Sententiam mutavit.

(4) Idem Clementi VIII. suavit, ut in Breviario ita legeretur: *Mox Hispaniam adiisse, & aliquos discipulos ad fidem convertisse, apud Hispanos receptum esse affirmatur.*

(5) In Romano Breviario Urbani VIII. ita nunc legitur, „ Mox in
„ Hispaniam profectus, ibique aliquos ad Christum convertit, ex quo-
„ rum numero septem postea Episcopi a B. Petro ordinati in Hispaniam primi directi sunt.

re extra a'eam controversiae posita , supervacaneus videretur; & talis profecto foret habendus, nisi compressos Baronii conatus iterum excitare nonnulli tentassent homines Hypercritici, quos inter primas tenet Natalis Alexander, & Christianus Lupus (1), quos licet firmissimo rationum apparatu Nostrates confutarint, praecipue Cl. Ferdinandus a Mendoza, Marchio Mondexarensis (2), & Hispaniensis Ecclesiae diligentissimus illustrator Henricus Florezius (3): non desunt tamen nostris diebus & alii, apud quos severioris Critices usus plus aequo valet, cujusmodi sunt doctus, ac elegans Thomas Maria Mamachus (4), & Cajetanus Cennius Presbyter Romanus (5), qui crambem recoquere, & pugnam instaurare non dubitant. Ergo abs re non erit, si nova quadam ratione ea persequar, quae & traditionem nostram praecipue confirmet, & jam olim producta Adversariorum *fundamenta*, & si qua alia ab ipsis producantur, quae novi speciem praeseferre videantur, omnino convellant.

II.

(1) Natalis Alexander *dissert.* 15. *Histor. Eccles. sect.* 5. *pag.* 581. Et eandem sententiam tenent Christianus Lupus ad Tertullian. *lib.* 20. *de praescriptione c.* 20. *tom.* 9., & alii, quos numerat Michael a S. Maria *dissert. historica de primo Evangelii praedicatore in Portugalia inter script. Acad. Portugal. ad ann.* 1722. 27. Augusti.

(2) Eruditus Gaspar de Mendoza Mondexarensis in tractatu inscripto: *Predicacion de Santiago en España edit an.* 1682.

(3) P. D. Henricus Florezius Ord. S. Augustini, & Complutensis Antecessor *tom.* 3. *cap.* 3. & *tom.* 6. *in principio en las advertencias al tomo V. eruditi operis inscripti: España Sagrada.*

(4) Cl. Thomas Maria Mamachus Ord. Praedicator. *Origin. Christianar. tom.* 2. *cap.* 23.

(5) Cajetanus Cennius *Antiquit. Eccles. Hispan. tom.* 1. *disceptat.* 1. *cap.* 2.

II. Et sane quisquis , juxta sacros novi foederis Codices , Apostolos per universas regiones dispersos , & in fines orbis terrae a Servatore nostro ad Evangelium disseminandum missos perspexerit ; quisquis etiam eorum aetate fines orbis in Hispania positos , constanti Geographorum testimonio (1) admiserit ; is quoque facile mihi concedet , Apostolorum aliquem in Hispaniam perrexisse , ibique Verbum Dei annunciaffe : eo vel maxime , quod constat id ipsum afferuisse Maximum Hieronymum , qui ita divino jussu Apostolos per totam terram distributos exponit , ut unum eorum in Hispaniam venisse , discrete affirmet (2) . *Spiritus* , inquit , *illius congregaverit eos , dederitque eis sortes , atque divisit , ut alius ad Hispanias , alius ad Illyricum , alius ad Indos , alius ad Graeciam pergeret* . Ergo nemo erit , opinor , qui Apostolicae praedicationis praerogativam sacro testimonio satis consonam , & Hieronymi sententia luculentissime confirmatam Hispaniae nostrae auferre audebit . Quare haec quaestio eo potissimum recidit , ut quisnam fuerit ille Apostolus a Doctore Maximo indicatus , excutiatur . Haud pauci nedum Hispani , verum & Exteri Scriptores (3) , Petrum Apostolorum Principem Hispanias iustrasse

VO-

(1) Strabo *lib. 3. circa fin.* Arias Montanus *in sua Geographia* relatus ab Ortelio *in Thesauo Verb. Gades* .

(2) D. Hieronymus *in Isaiam cap. 34. in fine* .

(3) Metaphrast. *De Certamine & Peregrin. Apost. cap. 10.* Lippomanus , Surius , Ambrosius de Morales , Ciacconius *in Vita S. Petri* , & Lualdus *tract. della propagazione del Vangelo nell' Occidente tom. 2. lib. 1. cap. 16.*

volunt. Istud ipsi contingere potuisse credunt tempore, quo Claudii Cæsaris edicto Roma pulsus ille cum omnibus Judæis, Occidentis Provincias peragravit. Maximo nobis, fateor, honori esset iste Petri ad Hispaniam accessus; sed cum antiquorum Patrum silentium aperte obstet, nec antiquiore teste, quam Metaphraste (cujus fides apud Criticos nutat) fulciatur, blandiri non usque adeo nobis licet, ut Apostolum ab Hieronymo indicatum, Petrum fuisse credamus. Alii & numero plures, & Auctoritate graviores, contendunt Hieronymum de Paulo Doctore gentium cogitasse, ut ipsi potissimum Hispanias, tanquam prædicationis suae sortem, assignatas docuerit. Et profecto Paulum ad Hispanias accessisse, tot Patrum (1), & gravissimorum Scriptorum (2) calculo firmatur, ut non nisi temere, & renuentibus severioribus Criticis, negari jam possit. Verum Hieronymum in præfatis verbis: *alius ad Hispanias*: Paulum in mente habuisse, incertum, quin & falsum dicendum omnino est. Sive enim congregatio, & sortitio Apostolorum (quam uti præviam eo-

(1) Hippolytus Martyr *lib. de 72. Discipul.* Athanasius *Epist. ad Dracont.* Epiphanius *Heresi 27.* Chrysostomus *Hom. 76. in Matth.* Hieronymus *in Amos cap. 3.* Theodoretus *in Ep. ad Rom. c. 15.* Cyrillus *Catech. 17.* Gregorius *lib. 31. Moral. c. 32.* & alii Interpretes Pauli *ad Roman. XV. 24.*

(2) Baron. *ad Martyrolog. Rom. 22. Martii.* Jo: Ernestus Grabe *in notis ad Irenæum p. 46.* Henricus Wotton *in Clementis Rom. Epist. ad Corinthios cap. V. p. 25.* Natalis Alexander *hist. Eccles. sec. I. diff. XV.* Pearsonus *diff. 1. de successione Episcoporum Romae c. 8. §. 9. p. 61. seq., & in Annalibus Paulinis p. 20.* Gregor. VII. *in Epist. 64. ad Reges Hispaniae.*

eorumdem Apostolorum dispersioni describit S. Doctor) statim post Spiritus Sancti descensum contigerit, quae est opinio Clementis, Venantii, Fortunati, Augustini, & Ruffini (1); sive ex aliorum sententia (cui propter mox dicenda magis assentimur) sortitio illa protrahatur ad finem primae persecutionis, qua cessante, & pace Ecclesiae data, Apostoli primum coeperunt in diversa discedere; neutro horum tempore Paulum cum ceteris Apostolis convenisse, Hieronymum latere non potuit. Nam priori illo tempore Paulus Judaeorum partibus pervicaciter adhuc adhaerebat; secundo autem vix Christum agnovisse, & non nisi triennio exacto post suam conversionem ad Apostolos primum accessisse, ipsemet Paulus testatur. Unde rectissime Beatus Presbyter Liebanensis (2) post recensitas sortes aliis Apostolis datas, ut postea dicam, hæc subjungit: *Paulo autem cum ceteris Apostolis nulla fors traditur propria, quia in omnibus gentibus Magister, & Praedicator eligitur. Quare Hieronymum docentem in illa divisione sortium alium Apostolum ad Illyricum, alium ad Hispanias esse destinatum, de Paulo haud cogitasse,*

(1) Clemens I. *Epist. I.* „ Christo itaque resurgente, & ascendente „ in Caelum, misso Sancto Spiritu, collata Apostolis Scientia lingua- „ rum, adhuc in uno positis, Symbolum, quod fidelis nunc tenet Ec- „ clesia, quod unusquisque sensit, dicendo, condiderunt, ut disce- „ dentes ab invicem hanc regulam per omnes gentes predicarent. Ea- „ dem prorsus verba habet Venantius Fortunatus *Prefatione in Sym- „ bolum Apostolorum*. Quocirca dictum ejus referre superfedeo: Ne- „ que multum diverse loquuntur Augustinus *serm. I. in Vigilia Pentecost.* „ & Ruffinus *in expositione Symboli*.

(2) Vide infra n. XI. illius integrum Testimonium.

tasse, certo statuimus. Quamvis enim, & Illyricum, & Hispanias Doctor gentium lustraverit; at non ex vi, nec jure sortitionis Apostolicae ad has Regiones accessit, sed auctoritate universalis sui Magisterii per Orbem ipsi divinitus collata. Quae cum ita sint, supersedere jam licet quaestione illa, qua frustra se involvunt, alioquin ambo eruditi Mamachius, & Florezius, dum uterque Hieronymum in suam sententiam trahere satagens, uterque S. Doctorem eo loco Paulum præ oculis habuisse statuunt, ipsique Illyricum, & Hispanias, quasi sorte datas, tradidisse, quod vult Mamachius; vel non Hispanias, sed Illyricum, quod Florezius docet.

III. Ergo Hieronymi mentem accuratiori examine explorantes, bona fide fatemur, S. Doctorem laudato loco Hispaniis datum Apostolum haud nominatim designasse; at vero alibi eodem libro Jacobū Zebedaei filium ipsum fuisse ad Hispanias missum, clarissime significasse, eumque veluti digito intento demonstrasse, putamus. Siquidem loquens de Jacobo nostro, & Joanne fratre ejus a Domino vocatis, dum cum Patre Zebedaeo in navi reficiebant retia sua, ita ait (1): *Apostolos videns Jesus in litore juxta mare Genesareth reficientes retia sua, vocavit, & misit in magnum mare; ut de piscatoribus piscium, faceret hominum piscatores, qui de Hierusalem usque ad Illyricum, & Hispanias Evangelium praedicarent.* Nunc ergo cum lucidissime appareat Hieronymum (cui Evangelii Textus (2) praesens erat) hic
non

(1) S. Hieronymus in *Isaiam* cap. 42. v. 10.

(2) Matth. c. 4. v. 21. & Marci c. 1. v. 19.

non de Paulo, sed dumtaxat de Jacobo, & Joanne Fratribus locutum fuisse; cumque insuper nec Hieronymus, nec quisquam alius Joannem Hispaniam adiisse unquam indicaverit; nullus profecto locus ambigendi est, Hieronymum in hoc, & superiore loco Jacobi nostri in Hispaniam profectio- nem, ibique praedicationem agnovisse, & compro- basse. Atque ita utriusque loci concors erit Senten- tia, ut Hispaniae Jacobo recte attribuantur; Joan- ni vero Fratri ejus Regiones, quae interjacent usque ad Illyricum. Notissimum namque est in sortitio- ne Apostolica Joanni contigisse Asiam, quae usque ad Illyricum Orientale protenditur, ubi cum Helle- sponto jungitur (1). Ex quo maxima quaedam elucet singularis dignitas, qua Dominus Jacobum, & Joannem Fratres voluit condecoratos, cum illi Occidentis, huic Orientis terminos Fidei lumine il- lustrandos dedisset.

IV. Verum ulterius progreditur Hieronymus, aliamque prioribus adnectit sententiam, qua mentem suam apertius declarat. Etenim, sortitione illa vix memorata, statim haec subjicit (2): *Ut unusquisque in Evangelii sui, atque doctrinae provincia requiesceret*. Nunc sane, Aud. Opt., vestram imploro fidem, vestroque sincero judicio totum me sisto. Posteaquam universo orbi Christiano innotuit divina ope Jaco- bi corpus post ejus mortem, a suis Discipulis in

B Hi-

(1) Vide Tabulam geographicam Illyrici Orientis H. Samsonis, quae est 22. veter. geographiae Editionis Patavinae 1699.

(2) Hieronymus d. cap. 34. in *Isaiam*.

Hispaniam fuisse tranſvectum , ibique ejuſdem oſſa requieſcere, quiſnam erit tam impudens , ut contendat adhuc Hieronymum laudatis locis alium , quam Jacobum indicaffe? Sit utique in Hispaniam profectus Paulus, qui tanquam Doct̄or gentium non unam, ſed omnes Orbis provincias ſingulari ſui Apoſtolatus praerogativa fuit fortitus. At venit primus in Hispaniam Jacobus, veluti in ſuam peculiarem Provinciam, quam etſi vivens veloci curſu perluftravit, poſt obitum tamen in eamdem tranſlatus, doct̄rinae ſuae ſortem illam fuiſſe hac ipſa ſui corporis prima humatione adhuc demonſtrat.

V. Ergo Hieronymi teſtimoniis, quae ad noſtram cauſſam produximus, ita collatis, Vos mihi jam videmini iudicaturi, quantum faveat Doct̄oris Maximi ſententia Evangelicae Jacobi in Hispania praedicationi. Sed pronius hoc ipſum pro certo habituros vos eſſe confido, ubi Iſidorum Hispanienſem Doct̄orem noſtrum Egregium audieritis. Ut enim inter antiquos Patres ſtudiorum ſimilitudine Iſidorus cum Hieronymo praecipue eſt comparandus, ita & ea, quae de Jacobo noſtro Iſidorus tradidit, ab illo priore hauſiſſe vero ſimile videtur. Accipite ergo, quae Iſidorus profert in eo libro, quem ſcripſit *de ortu, & obitu Patrum* (1): *Jacobus Filius Zebedaei frater Joannis, quartus in ordine, duodecim tribubus, quae ſunt in diſperſione gentium, ſcripſit, atque Hispaniae, & Occidentalium locorum gentibus Evangelium praedicavit, & in occaſu Mundi lucem praedicationis inſudit. Et*
rur-

(1) S. Iſidorus *de ortu, & obitu Patrum* cap. 71.

rursus (1): *Petrus Romam accepit, Andreas Aebajam, Jacobus Hispaniam, Joannes Asiam, Thomas Indiam, Matthaeus Macedoniam, Philippus Galliam.* Quid nunc tam luculento huic testimonio Baronius, & Natalis Alexander reponunt? Confictum dicunt, & Isidoro opus hujusmodi suppositum suspicantur. O miram, & miseram opinandi licentiam! Falsone tribuetur Isidoro liber, quem Ildephonsus, & Braulio ejus discipuli non alium, quam Isidorum adornasse testantur? Eritne suspecta sententia, quae Hieronymianae antea productae adamussim consonat? Ac demum commentitium opus censetur, quod in cunctis Isidori editionibus, & innumeris antiquis manuscriptis, ut genuinum habetur (2)? Nolo quidem hac in re meo, aliufve Hispani hominis judicio acquiescatis. Credo vos lubenter fidem habituros Gallicano scriptori exacti judicii, magnaeque eruditionis Viro, nimirum Archiepiscopo Petro de Marca, qui ad Valesium scribens (anno 1658.) de codice Isidoriano Sancti Germani Parisiensis, ante annos octingentos exarato, haec habet (3). *Nec dissimulandum est in eo codice legi Hispaniam Jacobo Apostolo datam, eumque Hispanis fidem praedicasse. Quae vetusti codicis auctoritas a quibusdam conceptam suspicionem eximere debet vitiatæ forte loco in illo lectionis in prioribus editionibus ab aliquo Hispanarum partium studio.* Comparete, quaeso, Natalem suo lubi-

B 2 tu

(1) Idem *cod. tract.*

(2) Videndus Cl. Nicolaus Antonius in *Biblioth. Antiqu. Hispan. Tom. I. lib. 5. n. 510.*

(3) Petrus de Marca in *Epist. ad Valesium n. 6.*

tu suspicantem cum laudato Antistite evidentissima ratione suspicionem omnem abstergente; & minime dubito, quin memoratum Isidori librum in pristinum $\gamma\eta\sigma\iota\delta\epsilon\tau\iota\sigma\tau$ $\text{\textcircled{S}}$ statum restituendum esse existimetis; eo vel maxime, quod illum ipsum inter Isidorianos germanos foetus Willelmus Caveus Britannus insignis Criticus recenset in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis (1).

VI. Sed cum non tam facile homines praejudiciis semel imbuti, & contrariis studiis abrepti, a contentione desistant, vel ea admittant, quibus victas manus non ultro dant, sed necessitate coacti; ea propter Baronius, & Natalis, ut illud Opusculum suspectum efficiant, multa in eo esse Isidoro indigna clamitant. Quatenam autem ista sint, quo fides iisdem haberetur, minime indicarunt. Unus Cajetanus Cennius Presbyter Romanus Baronii, & Natalis partes suscipiens, ea in Isidori libro adnotare studuit, quae ipsi inepta, indignaque tanto Doctore videntur. Hujus Aristarchi censuram eo diligentius excutiam, quo ipse callidius res nostras specie tenus illustrare, ac efferre aggressus, eas nec semel, nec inconsulto perturbavit, miscuit, atque depressit. Quod (ne ultra metam excurram) vel ipsa ratio, qua idem usus est in asserenda Hispanis Jacobi praedicatione, abunde ostendit. Eam enim defendere simulans, illius validiora fundamenta revera labefactare, & convellere sibi proposuit, cum novo, aut potius jocosō $\Pi\epsilon\pi\alpha\delta\delta\acute{o}\xi\omega$, nuda tantum illam populorum traditione niti,

(1) Willelmus Caveus Britannus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis.

ti, tanquam omni alio destitutam fundamento asseveravit (1). Et profecto ira esset, si quae nobis favent testimonia, omnia apocrypha, omnia ementita solide demonstrasset, quod alioquin ipse revera prae-

(1) Quam callidas artes auctor iste adhibuerit, ut Hispanos traduceret, & Exteris blandiretur, ipsemet satis perspicue indicavit. Namque *cit. cap. II.* confirmetne, an destruat S. Jacobi in Hispania praedicationem, se quasi animo fluctuantem assimulat. *Diruam?* inquit, *vera multis ingrata fecero, Catholicumque omne Regnum miscuero, ut placeam paucis. Confirmem?* *Studii mihi causae obijciuntur; ne legi quidem digna habebuntur ab eruditibus quaecumque scripsero.* Isthoc ambitiosus homo utitur proemio, ut legentium voluntatem sibi alliciat, ac inter diversas utrinque Disputantium sententias, & ipse suam in medium profecat: *Meas & ego,* inquit, *vires experiri deliberavi, ut hanc hydram (si liceat fabula quaestionis sacrae ingenium uno verbo exprimere) haud herculeis viribus, at Divinae Sapientiae opo, per quam celata sapientibus, revelantur parvulis, praefocasse aut dicar, aut videar.* Prohi Deum Immortalem! Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu? Agite dum, attentoque animo excipite, quae quantaque gloriosus hic Miles efferet: *Destruam prius,* ait, *fundamenta, quibus praedicatio S. Jacobi inhaeret:* En jam, mi Cenni, vori compos eris; nec tibi studii causae obijciuntur; & eruditi Exteri lectu digna ducent quaecumque scripseris. Sed mox ut Hispanos permulceat, adjungit: *Deinde aliud stabile, atque firmum huc usque ignotum ex altissima obscuritate eductum patefaciam.* Profecto nec majus quidquam, nec praestantius Hispani aequae, ac Exteri exoptare poterunt; at verendum, ne & ipse oppigneratam fidem dissolvat, dum eam sic coarctat. *Dixi huc usque ignotum, non quia Scriptores omnes, qui nos praecesserunt, latuerit; sed quia deprehensum neglexerunt, dirutisque fundamentis aliis, rem tanti momenti quovis adminiculo destitutam reliquerunt.* Murem, opinor, Horarianum hic nobis Sponsor praestabit. Sed eum urgeamus, ut aliquando Mysterium patefaciat: at ipse longo verborum circuitu, & diversa parum opportune commiscens, ut pendentem lectorem detineret, ac promissionis immemorem paulatim redderet, tandem num. XIII. novum, & adhuc ignotum fundamentum sic statuit: *praecipuis jam fundamentis, quibus inhaerere videbatur praedicatio S. Jacobi in Hispaniis solo aequatis (immota isthaec adhuc consistere nostra haec Dissertatio, ni fallor, satis probavit) restat nunc, ut firmiori eam sustinevi ostendam,*
quod

praestitisse falso credit , atque gloriatur . *Quis enim vero* [scribit] *me ipso facilius , atque evidentius* [absit verbo invidia] *id gloriatur praestitisse ?* Tene-
tis jam hominis modestiam , indolemque ; percipite
nunc

quod sum pollicitus . *Fundamentum autem hoc certum , & stabile est tra-*
ditio . Spectatum admissi ritum teneatis amici ? Num novum , aut igno-
rum fundamentum erit in hac controversia traditio , quae in ea ca-
put , & basis est ? Nonne perpetuam Hispanae Gentis traditionem , ceu
praecipuum praedicationis Jacobaeae fundamentum extulerunt , & omni
ex parte adstruxerunt , quotquot de hoc Sacrae Historiae articulo scri-
pserunt ? Nonne & ipsi contrariae causae patroni magna contentione
in id incubuerunt , ut traditionem nostram infirmarent ? Quae igitur
stabit Cennianum illud *hucusque ignotum ex altissima obscuritate* eductum
fundamentum ? Verum Cennius adhuc stare illud contendit , quod licet
alii traditionem hanc non ignoraverint , eam tamen *neglexerunt* . No-
vum hic Παράδοξον . Num neglectum dici poterit , quod tot , tanti-
que scriptores complectuntur , tuentur , ac exquisitis Commentariis il-
lustrant ? Utrique *neglexere* , subjicit pertinax Criticus , dum infirmis ,
atque adeo debilibus fundamentis illam fulcire studuerunt . Ipse con-
tra traditionem suam stabiliendam suscipit , & nullo postea fundamen-
to eam innixam probare conatur . Haud mirabor , si quis suspicetur ,
me nimis acerbo animo veteratoris hominis notam Cennio affingere ,
ac ipsum probrosae perfidiae nomine accusare . At legat quisquis vo-
let *cit. cap. II.* , & suspicionem omnem diluet . Etenim duas in primis
suo arbitrio comminiscitur traditiones : unam in ipsis Ecclesiae initiis
exortam , quam ipse amplectitur : alteram ab inventione Jacobei Cor-
poris profectam , quam Hispanis attribuit , ipse vero despicit . Primam
inde originem traxisse censet , quod duo Jacobi Discipuli ex novem ,
quos ab Hispania Hierosolymam Magister secum duxerat , ut Posterorum
Memoriae consulerent , sacrum Apostoli corpus cum brevi ejus elogio ,
(quod Cennio est *Epigrapha*) tumularunt . Verum saeviente postea
persecutione , & hac re , vel ob metum , vel ob mortem nemini pa-
lam facta , tum Sepulcri , tum Epigrammatis memoriam periisse , &
non nisi post septem secula utrumque detectum fuisse iisdem pene
verbis affirmat nostrarum rerum Egregius illustrator . Cui maximas
Hispani Gratias haberent , si res , ut ipse describit , sic revera se habe-
rent . At unde istas nugas delumperit non demonstrat , nec unquam
demonstrabit , quippe qui illas suo cerebro effinxit . Illud vero mira-
bi-

nunc mirabiles ejus ratiocinationes. In primis falso attributum Isidoro illud opus censet propter illa verba in eo contenta (1): *Paulus, qui ante Saulus, Apostolus gentium, Advocatus Judaeorum, a Christo de Caelo vocatus, in terram prostratus, qui oculatus cecidit, caecatus surrexit*. Sed quid, bone Deus, aut ineptum, aut inconcinnum in ista oratione? Nihil certo hujusmodi Criticus noster hic ostendit, contentus uno tantum lepidissimo (si Diis placet)

λαχω-

bilius est, quod qui in Hispanorum fundamentis excutiendis adeo feveri Critici personam egit, is nunc vero ultro ac liberalissime res incertas, & a nemine adhuc productas, nullisque innixas Monumentis concedat. Novem Hispanos Discipulos Jacobo hic certo attribuit, & initio hujus capituli hoc ipsum tanquam dubium cum Mariana constituit. Epigrammatis meminit in Sepulcro appositi, & sero detecti. At unde id tandem, aliis auctoribus altum silentibus, sciverit Cennius, non ostendit? Demum quid Elogium illud contineat, non affert, quod sane omnino afferre oportebat. Nunc non vacat cetera persequi, quae Cennium esse jocatum, & Jacobeam Hispanis praedicationem potius praeripere, quam afferere voluisse convincunt. Ceterum ipsemet eruditus Mamachius Cennianas vel nugas, vel fraudes subodoratus est, & amica licet manu haec adnotavit: *Itaque Cajetanum Cennium, qui neglectis documentis, quibus uti Scriptores Hispani, ut suam opinionem tueantur, solent, ad unam consensionem, quae tam est recens, confugiat, putetque optime se proinde esse merium de Ecclesiis Hispanorum, ac si primus omnium, quod erat implicatum evolverit, vel candide non dixisse, quod sentiebat, vel si dixit, non animadvertisse, quam infirma esset ratio, quae ignota antiquis traditione niteretur*. Attamen illud quoque vereor, ne Cennio candidior non sit Mamachius, quippe qui illum saepe laudans, Florezium saepius vellicans, traditionem nostram recentem, & antiquis ignorantem appellans, suum proposito nostro satis adversum animum indicavit; quamvis cum caute regendam curaverit, data (in d. cap. 25. pag. 287. not. 1.) cuique copia, utrum velit, sentiendi. Qui plura de hac contentione desiderat, adeat ipsum Florezium, qui se abunde vindicavit, *initio tom. 6. dell' España Sagrada*.

(1) Isidorus d. tract. de ortu, & obitu PP. cap. 70.

λακωνισμῶ : *legat cetera , cui sapiunt haec .* Nos vero , dum meliora non profert , reponimus sapidissima haec esse omnibus , quorum palatum non fastidit quaecumque sunt e sacris literis deprompta . Legimus enim in actis Apostolorum Paulum , Saulum ante nominatum (1) . Ipsemet in epistola ad Romanos (2) se gentium dicit Apostolum . Judaeorum advocacy , defensionemque pluries occasione data suscepisse , tum ex actis Apostolorum , tum ex ipsis ejus Epistolis evidenter dignoscitur . Quod a Christo vocatus in terram ceciderit & excaecatus surrexerit , Lucas aperte tradit (3) . Ergo si oratio illa scripturae phrasibus consonat , quid est , quod Cennius fastidit , & Isidorum Praesulem doctissimum dedecere judicat ?

VII. Sed est & aliud , quod in eo libro ita Cennio stomachum movet , ut illum *tamquam ineptissimum , & egregio Doctore indignum in ultimas ignorantiae tenebras amandandum* affirmet (4) . Quis non statim credat , crassissimum , intolerandumque errorem illic delitescere ? Qualis autem , quantusque is sit , audiamus ab ipso Cennio : *Jacobo majori , inquit , Epistolam Canonicam tribuit , quam adimit Fratri Domini .* Ecce ineptias Egregio Doctore indignas ! Verum ut unusquisque vestrum de re tanta juste judicare possit , interroget prius ipsum Cennium , num Epistola illa omnium consensione , Isidori aetate , Minori
Jaco-

(1) *Act. Apostolor. cap. 13. v. 9.*

(2) *D. Paulus in Epist. ad Romanos cap. 11. v. 13.*

(3) *Act. Apostol. cap. 9. v. 8.*

(4) *Cennius ubi supra pag. 24.*

Jacobo adscriberetur? Fatetur quidem & ipse incertum eo tempore illius fuisse Auctorem, nec id ignorasse Isidorum, qui in alio genuino opusculo hanc plenam diffensionis aleam sic expressit (1). *Jacobus suam scripsit Epistolam, quae & ipsa a nonnullis ejus esse negatur, sed sub nomine ejus ab alio dictata existimatur.* Quid itaque absurdi, quid erroris est, quod Isidorus Jacobo non Minori, sed Majori epistolam illam vindicavit? *Bene habet*, respondet Cennius (2), *sed Majori tributam a nullo hominum comperies.* Ipsius recitavi verba, ut miremini hominis stupendam confidentiam. Quid? Nonne Versiones novi Testamenti Syriaca, & Arabica (3), Gaspar Sanctius (4), Philippus Bergomensis (5), Daza (6), Honcala (7), Ramirezius de Prado (8), & alii complures controversam epistolam Jacobo nostro adscripserunt? Nonne Cornelius a Lapide (9), Mariana (10), & Serarius (11), Major ne, an Minor Jacobus sit illius auctor, dubitarunt? Videte nunc, quam sana judicandi arte Romanus Criticus pronunciaverit. *Majori Jacobo tributam a nullo hominum comperies. Cautius in re hac se*

C
gef-

(1) S. Isidorus *de offic. Eccles. lib. 1. cap. 12.*

(2) Cennius *ubi supra n. 4. pag. 24.*

(3) Serarius *in scriptur. prolegom. 3.*

(4) Gaspar Sanct. *tract. 3. de profect. D. Jacobi in Hispan. cap. 12.*

(5) Philippus Bergom. *suplem. Chron. in Claudio.*

(6) Daza *Prolegom. ad Epist. Jacobi.*

(7) Honcala *in Genesim cap. 21.*

(8) Ramirez de Prado *sobre Luitprando pag. 531.*

(9) A Lapide *in Epist. Jacobi in prooem.*

(10) Mariana *in tractat. praedicationis S. Jacobi in Hispania.*

(11) Serarius *Opusc. de Apostolis n. 97.*

gessit Mamachius (1), qui universalem Cennii sententiam ad Patres contraxit Occidentales, quorum neminem Jacobo Majori illam adscribere asseveravit. Sed esset quoque Mamachio demonstrandum, ut proposita ejus animadversio consisteret, universos Occidentales Patres Epistolam, de qua quaeritur, Jacobo Minori assignasse: quod, si unum excipias Hieronymum (2), de aliis non certo liquet adhuc: idque satis efficit, ut cum dubius fuerit illius Epistolae auctor, nemo possit erroris arguere Isidorum, quod Jacobum nostrum eam conscripsisse tradiderit.

VIII. Haec autem quamvis ita sint, urget adhuc Cennius: Isidorus in genuino *lib. de offic. Eccl.* eandem epistolam Jacobo Minori asseruit; ne ergo sibi ipse adversari Egregius Doctor dicatur, librum illum, in quo ejusmodi epistola Majori Jacobo tribuitur, germanum illius foetum esse negemus oportet. Hoc sane, quod nunc objectatur, prima fronte non parvi momenti videtur; at id non uno modo dilui potest. Primum enim, ut evinceret Cennius, laudata Isidori Testimonia inter se pugnare, idem ostendere simul debuisset, in allegatis locis de una, eademque epistola agi, quod quidem non liquido constat, cum uno in loco (3) enunciatur Epistola *ad Ecclesiae aedificationem* scripta; in alio autem dicatur (4) *duodecim Tribubus* directa: illam proinde attribuit Isidorus Jacobo Minori, hanc Majori. Unde igitur Cennius hausit,
Epi-

(1) Eruditus P. Mamach. *cit. cap. 23. in notis n. 2.*

(2) Ut considerat P. Mariana *in tract. de la predicacion de Santiago.*

(3) S. Isidorus *praefat. in nov. Testament.*

(4) Idem *cit. lib. de ortu, & obitu Patrum.*

Epistolas diversis titulis distinctas, unam, eandemque esse? Et, si diversae sunt, quid impedit, quominus diversis personis adscribantur? Porro Jacobum nostrum Evangelio Hebraeis praedicando praecipue adlaborasse, nullus dubitat. Ergo quid mirum, si duodecim Tribus nedum voce, sed & scripto instituerit? Quominus illis scribere potuerit, nemo recte judicans refragabitur, vel hoc uno, quod multi praestantes Auctores Epistolam ita inscriptam nostro adjudicant Jacobo. Nec vero ea mihi mens est, ut Epistola, quae in Sacro Codice Jacobo Minori adscribitur, illam ipsi adimam contra receptiorem quidem, at non prorsus communem Scriptorum sententiam; sed ut unusquisque intelligat, eam rem adeo olim obscuram, & controversam fuisse, ut cum res nondum liqueret, nec absurdum nec ineptum fuerit, vel uni, vel alteri Jacobo Epistolam assignare; qua de re si ejus auctor ab Isidoro in suo Opusculo *de ortu & obitu PP.* noster Jacobus dicatur, id tanti non est, ut illud ab Isidorianis, ut spurium expungamus.

IX. Deinde omnis eximitur scrupulus, & quidem commodius, ut mihi videtur, si e controverso loco in praefato Isidori *libro* deleatur verbum *scripsit*, quo sublato ita lectio constabit. *Jacobus Filius Zebedaei, Frater Joannis, quartus in ordine, duodecim Tribubus, quae sunt in dispersione gentium, atque Hispaniae, & occidentalium locorum gentibus evangelium praedicavit.* Quamvis vero receptas lectiones variare, praecipue in Patrum scriptis, periculosum sit; tamen si de justis, prudentibusque

causis id fiat, non utique debet improbari. In praesenti vero non modo plurium Scriptorum (1) auctoritas levem illam suadet mutationem, sed & Isidori textus, qui hac ratione magis cohaeret, & perfectiorem exhibet sensum. Atque ut ita emendatam teneamus lectionem, illorum nos allicit quoque sententia, qui etsi memoratum Isidori librum pro genuino agnoscunt, tamen male feriatorum hominum fraude alicubi vitiatum conqueruntur (2). Tolerabilius ergo, quin & probabilius erit, unius tantum verbi disputatione rem totam componere, quam integrum opus, aut integram operis sententiam adulterinam pronunciare.

X. Hinc jam mirum videri non debet, Jacobi in Hispania praedicationem, quam ita dilucide Hieronymus, & Isidorus confirmarunt, Hispaniensem Ecclesiam sollempni ritu, & cultu celebrasse. Ex quo aliud & validius causae nostrae nascitur argumentum. Et quidem neminem latere arbitror, quanta sit, & quam veneranda Hispani Sacri Officii, quod nunc Gothicum, nunc Toletanum, nunc Mozarabicum audit, antiquitas. In eo quippe extat, legiturque in honorem Jacobi nostri concinnatus hic hymnus.

Ma-

(1) Horum opinionem (quamvis eidem non assentiatur) retulit noster Florezius *d. cap. 3. n. 124.*, mirandumque propterea, quod Mamachius illi falso imputaverit, eum in Isidori controverso testimonio verbum *praedicavit* duplicasse.

(2) Mamachius *ubi supra*, qui ibidem citat Nicolaum Antonium in Bibliotheca Hispana *tom. 1. lib. 5. n. 154.* & alios Cl. Viros, ut est Mondexar, & Petrus de Marca.

*Magni deinde Filii tonitrui
 Adepti fulgent prece Matris inclytræ
 Utrique vitæ culminis insignia,
 Regens Joannes dextra solus Asiam
 Ejus Frater poritus Hispaniam.*

Profecto ad stabiliendam Hispanæ Gentis antiquissimam traditionem apertius documentum proferri non potest. Etenim cum a Concilio Toletano IV. (an. 633.), unus ordo, in divinis ministeriis, officiisque celebrandis fuerit imperatus, qui ab eo tempore usque ad nos eadem forma (nisi aliud evincatur) est derivatus; dubitare jam non licet, Hispaniensem Ecclesiam in Jacobi Apostoli sui memoriam recolendam antiquitus consensisse. Quid? Num falsi notam hymno, aut Breviario illi recentiores Critici inurent? Tantum certe non audent. Sed effugia quaerunt, quæ quam vana sint, perspicite, quaeso. Natalis Alexander excipit (1) *officium illud Toletanum*, (sunt ejus verba) *in quo Jacobi in Hispanias accessus hymno sacro recolitur, non fuisse a Romana Ecclesia approbatum*. O acerrimum, Romanae auctoritatis Vindicem! Patefecit jamdiu Roma, quanti ejus auctoritatem fecerit Natalis. At quomodo Gallum hunc Scriptorem cum ipsomet componemus, qui Romani Breviarii Pii V. Clementis VIII. Urbani VIII. imo & sui ordinis (an. 1659.) Parisiis editi, & Romæ approbati testimonia toties parvi pendit, dum traditionem nostram in eisdem assertam despicit, atque aspernatur? Profecto

(1) Natalis Alexander *cit. dissert. 15.*

Et hanc inconstantiae notam vix evadunt quotquot partium studio abrepti, ingenio magis quam veritati indulgent. Itaque mirandum non est Natalem in eum scopulum impegisse, qui cum nostrae traditionis fundamenta nasute admodum perstrinxisset, & perfracte respuisset, idem in aliis vulgaribus opinionibus, & praecipue in Sanctorum Massiliensium traditionibus defendendis, levissima quaeque argumenta liberalissime amplectitur. Verum nec est, quod Romanam Gothici Officii approbationem Natalis desideret, cum, si veritati consulisset, apud Baronium (1) legere utique potuisset, Joannem X. primum, & postea Alexandrum II. in Hispaniam Jannellum, & Hugonem misisse, qui hujusmodi Breviarium longo adhibito examine comprobarunt, laudaruntque.

XI. Haud meliorem viam ingressus est Cennius, qui, ut argumenti vim declinet, propositi hymni antiquitatem inficiatur, & nonnisi post Maurorum in Hispaniam irruptionem illum confictum, atque in Mozarabicum officium admissum contendit. Idque ex eo confici putat (2), quod Hispanienses Episcopi *antiqui moris retinentissimi* (en illius verba) *veluti abusum sacros hymnos sunt averfati*. Videmini jam mihi omnes contracta fronte auscultasse istius morosi hominis enuntiationem contemptu, & injuria plenam. Quid? Hispanienses Sanctissimi Patres averfari potuerunt, quod *sacrum* erat, quodque *sacrum* putavere? Unde Cennius hoc tam absolum ef-

fa-

(1) Baronium *ad annum* 918. & 1064.

(2) Cennius *d. cap. 2. n. 11.*

fari didicit? Profert ipse Concilii Bracharentis I. canonem, in quo haec leguntur (1): *Placuit, ut extra Psalmos, vel scripturarum novi, & veteris Testamenti, nihil poetice compositum in Ecclesia psallatur, sicuti & sancti praecipiunt canones*. At hic habemus quidem Patres Bracharentes poeticas compositiones fuisse averfatos, at neutiquam *sacros hymnos*. Neque enim quidquid poetice componitur, statim est hymnus; nec si hymnus dicatur, continuo facer erit, nisi in Dei, aut Sanctorum laudem fuerit concinatus, ut noster docet Isidorus (2). Non debuit ergo Cennius illud *poetice compositum* Concilii pro sacris hymnis usurpare, ut inde Bracharentes Patres sacros hymnos respuisse pronunciaret. Quomodo autem seculo VI. damnare poterat Synodus Bracharentis sacros hymnos, quos a seculo V. jam esse per universas Occidentis Regiones usu receptos idem testatur Isidorus (3)? Aut quomodo abhorre-
re poterant Hispanienses Episcopi sacros hymnos, quos Synodus Agathensis (4) sub initium ejusdem sexti seculi in Hispaniarum Ecclesiis cantari consueviffe satis demonstrat? Porro haec Synodus dum
hy-

(1) Concil. Brachar. I. an. 561. Can. 22.

(2) S. Isidorus *Origin. lib. 6. cap. 9*. Proprie autem hymni sunt continententes laudem Dei. Si ergo sit laus, & non sit Dei, non est hymnus.

(3) Idem *de offic. Eccles. lib. 1. cap. 6*. ubi postquam verba fecit de Hilarii, & Ambrosii hymnis haec addit „ Atque inde hymni eius romine Ambrosiani vocantur, quia eius tempore primum in „ Ecclesia Mediolanensi celebrari coeperunt, cujus celebritatis devotio „ posthac per totius Occidentis Ecclesias observatur.

(4) Synodus Agathensis anno 506.

hymnos matutinos , & vespertinos singulis diebus in illius provinciae Ecclesiis concini voluit verbis generalibus, *sicut ubique fit* , ut in univcrsum receptum canendi hymnos morem significaret , usa est. Quamobrem Hispaniae Ecclesias ibidem indicari, nemo negabit, nisi qui generali significationi vocis *ubique* apertam vim inferre voluerit. Praecipue ubi quis Agatham Urbem Hispaniae finitimam, & Gothico Regno consociatam attendat. Notum namque est, quam sit opportunum , ordinem Ecclesiasticum, ubi permittunt Canones, Civili ordini accommodare, ut in hoc proposito agnoverunt Patres Concilii Toletani IV. (1) cui praefuit Egregius Doctor Isidorus. Atque ex his praecipue jam elucet, quam temere statuat Romanus Hypercriticus antiquum in Hispania morem viguisse sacris hymnis adversum, cum contra liquido constet, sacros hymnos a prima eorum origine in Hispaniae Ecclesiis cantari fuisse solitum. Ceterum non propterea inficior Canone illo Bracharenfi prosriptas intelligi poeticas, & plebeias vulgi cantiones, sicuti & hymnos interdici humano studio elaboratos ; sed non eos, qui *sacri* nominari queunt, quales sunt, qui a piis Viris compositi, Dei, & Beatorum laudem continent. Illos equidem veluti profanos jure merito a Divino officio rejectos voluere Patres Bracharenfes, antiquis Canonibus inhaerentes, & sane
illa

(1) Concil. Toletan. IV. *tit. 2.* „ nec diversa sit ultra in nobis Ecclesiastica consuetudo, qui in una fide continemur & Regno ; hoc „ & antiqui Canones decreverunt, ut unaquaeque Provincia, & praesertim „ leudi, & ministrandi parem consuetudinem contineat.

illa memorata verba: *sicut sancti praecepiunt Canones*: manifeste significant illos prae oculis habuisse Canonem Laodicenum 59. quo profani, & vulgares psalmi in Ecclesia cantari prohibentur. Itaque Bracharensum Patrum haec mens fuit, ut Sacros nimirum hymnos probarent, & simul obviam irent, vel plebeis, & indoctis Cantilenis, quantumvis Laudes Dei praeferentibus, vel inhonestis in laudem hominum elucubratis poematis, cujus generis fuere, quae Paulus Samosatenus sibi a mulierculis in Ecclesiis canenda curavit (1), quaeve Divo Augustino teste (2), Donatistae, & Priscillianistae, quorum haeresis longe lateque per Gallaeciam erat grassata, turpiter excogitarunt. Ad haec ne inficior quidem, Concilio Toletano IV. nonnullos adfuisse, certo Gallaecos, qui, ut quam maxime a Priscillianistis distarent, ac fecernerentur, literae Canonis Bracharensis crasse insistentes, hymnos humano studio compositos, indistincte improbare, ex eo (sunt verba Canonis) (3), quod *de Scripturis Sanctorum Canonum, vel Apostolica traditione non existunt*. Sed eos dilucide

D

re-

(1) Sic PP. Antiocheni in *Epist. ad Dionysium Papam*, „ quae habetur apud Eusebium *hisor. lib. 7. cap. 24.*; & in media Ecclesia sollemni Paschatis die, mulieres, quae inanes Cantilenas (quas, si quispiam audiret, plane exhorresceret) in ipsius laudem funderent, paravit.

(2) S. Augustinus *Epist. 55. al. 119. lib. 2. cap. 18.* haec de Donatistis refert „ Cum ipsi ebrietates suas ad canticum psalmorum humano „ genio compositorum, quasi ad tubam exhortationis inflamment. Et „ *Epist. 237. (al. 253.)* a Priscillianistis compositum hymnum commemorat, quem ipsi Christo tribuebant, ipsoque suas tegebant abominaciones.

(3) Concil. Toletanum IV. *can. 13. in editione Card. de Aguirre, & Josephi Catalani.*

refellunt ceteri Concilii Patres , tum exemplo hymni *Gloria, & honor Patri, & Filio, &c.* qui in fine cujusque psalmi cantatur; nec non exemplo alterius *Gloria in Excelsis Deo &c.* ab Ecclesia adacti; tum denique pari ratione precum , & piarum orationum, quae extant in Canone Missae , *ex quibus (juxta Canonem) si nulla dicantur in Ecclesia, vacant omnia officia Ecclesiastica.* Quocirca recte concludunt omnes Hispaniae Patres, auctore Isidoro, sicut orationes, ita & hymnos in laudem Dei, Sanctorumque comparatos, neminem posse improbare, adeoque in Gallaecia, aequae ac in reliquis Hispaniarum Ecclesiis, admitti oportere. Huc accedit quoque, quod licet Canon Bracharensis hymnos tantum ex Scriptura depromptos approbare videatur; tamen si Africae disciplinam, quae in Hispania receptissima fuit, consulimus, id eo factum credendum est, *ne forte quid contra fidem per ignorantiam, aut minus studium componeretur, ut ait Concilium Milevitanum (1); at idem Concilium, sicut & aliud Carthaginense, compositiones illas in Sacrum Officium admisere, quas prudentiores viri elaboraverant, aut quas Synodi approbaverant; quare merito Concilium nostrum intercessit Episcopis Gallaeciae, qui nimio rigore, hymnos studio humano compositos, recipere renuebant, quod illi de Scripturis Sanctorum Patrum, vel Apostolica traditione non existunt.* Judicate nunc, Auditores Sapientissimi, quam sana
cri-

(1) Concil. Milevitanum *Can. XII. tom. III. Collect. Labb. edit. Venet. col. 383.* Concil. Carthaginense III. *Can. 23. & 43. Codex Canonum Africae apud Labb. tom. II. Concil. col. 1336. sub init. , & Walafrius Strabo lib. de reb. Eccles. cap. 23. edit. Romanae ann. 1691. pag. 346. col. 2.*

critica Cennius asseruerit , Hispanos Episcopos uti abufum *facros hymnos* fuisse averfatos . Bracharenfes enim quam alieni extiterint ab illis refpuendis , jam fatis demonftratum eft . Ceterum licet hi ab eorum ufu aliquando abftinuerint ; tamen , cum ipfi unam tantum Hispaniae provinciam conftituant , nihil inde certi erui potefl , quod nofiro propofito officiat : dum contra conftat , univerfos Hispaniarum Praefules , Gallaecis etiam tandem convenientibus , in totius Nationis noftrae Concilio , antiquum & conftantem hymnorum ufum , & probaffe , & vindicaffe . Nec Vobis in mentem veniat , horum Patrum fententiam ad Hilarii & Ambrofii hymnos ob id reftingere , quod tantum ab his confectos Toletani Patres commemorarunt ; quoniam id eo tantum factum eft , ut antiquo , & commendabili Sanctiffimorum virorum exemplo , qui in hoc poefew generis plurimum floruerunt , unus idemque hymnorum ufus ubique per Hispaniam fervaretur . Neque enim in hoc Concilio quaerebatur , quisnam fuiffet Hymnorum auctor ; nec de eorum ufu , tamquam de re nova in Ecclefias Hispaniae inducenda , difputabatur . Manifefto quidem Patres pofuerunt illos in tota Hispania , praeter unam Gallaeciae provinciam , ufu fuiffe receptos . Et ea propter praecipue eo fpectarunt , ut ficuti univerfa Gallia hymnos humano ftudio conditos , quales erant hymni Hilarii , & Ambrofii , receperat , ita & Hispania tota eofdem fufciperet . Et ne cavillationi locus fit , en verba Canonis : *Quia nonnulli hymni , humano ftudio in laudem Dei , atque Apoftolorum , & Martyrum triumphos com-*

positi esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi Doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo, quod de Scripturis Sanctorum Canonum, vel Apostolica traditione non existunt sicut igitur orationes, ita hymnos in laudem Dei compositos nullus vestrum ulterius improbet, sed pari modo Gallia, Hispaniaque celebret, excommunicatione plectendi qui hymnos rejicere fuerint ausi. Nec huic proposito alienus esse potuit Isidorus, quem praecipuas in hac Synodo partes sustinuisse comperit, dum ita ait (1): Sunt autem divini hymni: sunt & ingenio humano compositi. Hilarius autem Gallus Episcopus Pictaviensis, eloquentia conspicuus hymnorum carmine floruit primus. Post quem Ambrosius Mediolanensis Episcopus, vir magnae gloriae in Christo, & clarissimus Doctor in Ecclesia, copiosus in hujusmodi carmine claruisse cognoscitur, atque inde hymni ex ejus nomine Ambrosiani vocantur, quia ejus tempore primum in Ecclesia Mediolanensi celebrari coeperunt, cujus celebritatis devotio posthac per totius Occidentis Ecclesias observatur. Carmina autem quaecumque in laudem Dei dicuntur, hymni vocantur. Observate nunc, qua fide, quove animo Criticus noster, ut producto Jacobi hymno antiquitatem adimat, transcriptis Concilii, & Isidori verbis, duas hasce subdolas statim adjiciat enunciationes (2) I. In Hispaniis autem secus erat, quippe quas ante invaserunt Arianii, quam hymni Ambrosiani invalescerent II. Neque ante annum 633. quum
Con-

(1) S. Isidorus de offic. Eccles. lib. 1. c. 6.

(2) Cennius ubi supra

*Concilium IV. Toletanum est celebratum, seniore Metro-
politano Isidoro Praeside, accepti reperiuntur hymni iidem
Ambrosiani tota Hispania. Hoc sane quid est aliud,
quam legentium menti tenebras velle offundere,
& se fore tutum credere, indefinita illa, & impli-
cata vocum usurpatione? Nec hic subsistit homo
in tricis excogitandis ingeniosissimus, sed sermonem
suum ita prosequitur (1). Tametsi Venantii, Sedulii, ac
praecipue Prudentii gentilis sui possent Hispani per eum ae-
rum decantare hymnos in Apostolorum, & Martyrum trium-
phos; tamen ante obitum S. Isidori id factum esse ostendet
nemo. At quomodo, mi Cenni, eo tempore cantare
potuerunt Hispani hymnos, quos tu paulo ante tra-
didisti Patres Hispanienses fuisse averfatos? Atque
si cantare potuerunt, unde elicis fuisse inauditos an-
te Isidorum, qui, uti ostendimus, hymnos huma-
no ingenio elaboratos in Divino Hispaniensi officio
jam receptos, & agnovit, & approbavit? Nobis
hic propositum non est certo designare, cui auctori,
cuive aetati sit Jacobeus Hymnus adscribendus; cum
abunde sufficiat, nihil obstare, quominus dicamus,
hymnum hunc, sicut & alios in Apostolorum, &
Martyrum laudem, in tota fere Hispania cantari
potuisse, quin & usu receptos seculo V. quo multi
apud nos floruerunt SS. Patres sacrae poeseos studio
deditissimi. Quid? Nonne Prudentium Clementem (2)*

ci-

(1) Cennius ibidem.

(2) Prudentium Clementem Hispanum, qui Seculo IV. vixit, plura poetice scripsisse, inter ea librum de hymnis inscriptum *Cathemerinon*. innumeri auctores testantur, veluti Aldus Manutius in *ejus vita* Bel- larminus de *Scriptor. Ecclesiast.* Dupinus, & Nicolaus Antonius in *suis Bibliothecis*, Morerius, & Vailius in *suis Dictionariis* verbo *Prudentius*

plura eleganti metro poemata contexuisse ejus libri ostendunt? Nonne Isidorus (1) Leandrum multa dulci sono composuisse, Ildephonsus (2) Isidorum, Julianus (3) Ildephonsum sacros hymnos scripsisse testantur? Sed ecce nova cum Cennio concertatio. Auctor iste, cum cognosceret totam machinam, quam tanto opere construxerat, nemine impellente concidere, si S. Ildephonsus hymnos panxisse concederetur, quippe cui probabiliter adjudicari posset hymnus in honorem Jacobi concinnatus, adeoque esset Saracenorum invasione vetustior, hanc loco proxime citato adjunxit clausulam. *Etiam si Ildephonso adscriberetur ille hymnus, nihil tamen promoveri posset: quippe Ildephonsus longe post tempora Isidori floruit. Papae! Si Ildephonsus hujus hymni esset auctor, nonne sequeretur, eum fuisse compactum ante Saracenorum irruptionem, cum Ildephonsus annis fere 50. antea decesserit, quam Arabes Hispaniam invaderent? Quis igitur: nihil promoveri posset: cum hoc pacto ille hymnus editus probaretur Seculo VII. contra quam ipse Cennius contendit? At quo modo tolerare possumus crassissimum illum *Ἀνεχρησισμὸν*,
quo*

(1) De S. Leandro Hispalensi haec profert Isidorus *de Vir. illustr. Cap. 13. § 41.* „In Ecclesiasticis officiis idem non parvo laboravit studio, „ in toto enim psalterio duplici editione orationes conscripsit in sacri- „ ficio quoque, laudibus, atque psalmis multa dulci sono composuit.

(2) Isidorus sicuti in ordinando universo Hispaniensi Sacro officio praecipuus fuit Auctor, ita illius partem in hymnis consistentem, cum non omisisse indicat S. Ildephonsus continuator libri Virorum illustrium *cap. 9.* & abundantius demonstrant ejusdem Isidori opera, praesertim duo illi libri, quos *de Officiis Ecclesiast.* scripsit.

(3) De S. Ildephonso Julianus Episcopus Toletanus *in appendice ad lib. de viris illustr.* haec tradit „ partem sane tertiam missarum esse „ voluit, hymnorum, atque sermonum.

quo diserte affirmat Ildephonsum longe post tempora Isidori floruisse, quem & pueris constat Isidori fuisse discipulum? Sed ignoscamus Alienigenae in peregrina historia versanti aliquam ignorationem; quis vero eam feret in homine Censoriam virgulam in res nostras distringente, quae vel literionem dedeceret, cum ea quoque (quis crederet!) illum lateant, quae in R. Breviario quotannis pridie Nonas Aprilis uti *Presbyter Beneficiatus* de Isidoro legat oportet? Liquet igitur nihil esse, quod antiquitati hymni Jacobo dicati refragetur, ut proinde illius elucubratio aut Prudentio, aut Leandro, aut Isidoro, aut Ildephonso, aut saltem alicui ex his Patribus, qui ante Maurorum irruptionem hujuscemodi poematibus devoti, deditique fuerunt, verosimiliter tribui possit. Ex qua hymni antiquitate arguere quoque licet, Jacobi nostri festum peculiari ritu, & officio Hispaniensem Ecclesiam olim celebrasse; nam cum aliorum Apostolorum festa Hispani non praetermiserint celebrare, Jacobi festum majori pompa, ac peculiari hymno recoluisse consentaneum est. Nec nobis quidquam obstant duo illi Codices Calendarii, quos Cennius adeo extollit, in quibus festus Jacobi dies non commemoratur. Ille enim, qui a Francisco de Pisa editus fuit, duos tantum menses complectitur. Alter vero a Josepho Blanchino ex Chartophylacio Veronensi extractus quatuor caret mensibus (1). Cum
ergo

(1) Hujus Codicis tanta non est dignitas, atque auctoritas, quantum praedicant Cennius, & Bianchinus; cum in eo multa interpola-
ta,

ergo isthaec Calendaria adeo manca sint , quis inde Jacobi Festum a toto anni circulo exulasse , si recte sentiat , arguere poterit ?

XII. His, quae diximus, maximum robur accedit ex iis testimoniis , quae a seculo VII. occurrere incipiunt, traditioni nostrae plurimum faventia. Julianus enim Episcopus Toletanus, qui per id temporis floruit (in Commentario , quod scripsit in *Nabun*) haec habet : *Isti ergo pedes Domini fuerunt, qui eum praedicando per universum orbem detulerunt. Petrus enim eum Romam, Andreas Achajam, Joannes Asiam, Philippus Galliam, Bartholomaeus Parthiam, Simon Aegyptum, Jacobus Hispaniam. . . Jacobus Alphaei eum retulit Hierosolymam.* Similiter Venerabilis Beda, qui VIII. seculo in Anglia magna cum laude vixit , in suis *collectaneis* ait : *Petrus namque Romam accipit, Andreas Achajam, Jacobus Hispaniam.* Quae testimonia clare convincunt, Julianum & Bedam Isidori opusculum *de ortu & obitu Patrum*, dum ea scripserunt, prae oculis habuisse. Nec commoveri vos opinor, quod adversae partis Patroni testimonia haec, tamquam suspectae fidei, rejiciant, quando jam novistis recentiorum Hypercriticorum morem, qui dum urgentur, vana quaerunt effugia, & dum intelligunt, Ecclesiae Patres eorum adversari opinionibus, non dubitant in suspicionem adducere libros, quos Majores nostri unanimi consensu veluti genuinos

il-

ta, multa fraudulenter vel adjecta, vel omissa conquerantur Ludovicus Muratorius. *Diss. de Liturg. Rom. Vet. cap. 3. col. XXI. & XXIX.* Et Franciscus Perezus Bayerius vir πολυμαθέστατος, & πολύγλωττος, mihique Amicissimus. *Diss. de Laurentio, & Damaso cap. VII.*

illis adscripserunt : praeterquam quod vos aequiores fore spero , quam ut credatis , Hispanos homines improba falsandi arte adeo valuisse , ut nedum in Hispania , sed & in Germania , Gallia , Angliaque tot Bibliothecas vitiaverint , totque Scriptorum editiones corruperint . Multoque vero minus severis Censoribus , puto , assentietis , si Juliani , & Bedae testimonia cum alio non controverso Beati Presbyteri Liebanensis , qui eodem seculo VIII. floruit , omnino conferatis , cujus ecce verba (1). *Hi duodecim sunt Christi Discipuli Praedicatores Fidei , & Doctores Gentium : qui dum omnes unum sint , singuli autem eorum ad praedicandum in mundo sortes proprias acceperunt : Petrus Roma , Andreas Achaja , Thomas India , Jacobus Spania , Joannes Asia , Matthaeus Macedonia , Philippus Gallia , Bartholomaeus Lycaonia , Simon Zelotes Aegypto , Jacobus Frater Domini Jerusalem : Paulo autem cum ceteris Apostolis nulla fors traditur propria , quia in omnibus gentibus Magister , & Praedicator eligitur .*

XIII. In tanta porro monumentorum sibi mutuo consonantium copia , invida plane ac insana obtrectandi libidine debacchentur oportet , quicumque inanes adhuc falsi notas illis affingere audent , ut traditionem nostram seculo VIII. in Hispania receptam esse inficientur . Sed ne nos his tantum probationibus innixos , aliisque destitutos quis opinetur ,

E

ut

(1) Beatus Presbyter Liebanensis in *Commentariis in Apocalypsim* , de cujus auctoritate videndus Card. de Aguirre tom. 1. *Concilior. Hispaniae dissertat. 9. excursu 3. a n. 30.*

ut eam, quam Adversarii oppugnant antiquitatem, vindicemus, aliam evidentiore adjungimus ab ejusdem traditionis per seculum VIII. apud exteras Nationes propagatione petitam. Nec porro animo tam pervicaci quisquam erit, ut contendat ignotam fuisse Hispanis de rebus suis sententiam, quae Exteris jam innotuerat. In Martyrologio enim Blumano, seu Weisemburgensi anno 772. exarato haec habentur (1): *Jacobus qui interpretatur supplantator, filius Zebedaei, frater Joannis. Hic Spaniam, & occidentalia loca praedicatur: & sub Herode gladio caesus occubuit. Sepultusque in Acajam Marmoricam VIII. Kal. Augusti* (2). Huic respondet aliud Martyrologium Gallicanum, seu Gelonense a Cl. Luca Acherio in lucem editum, qui in tom. XIII. suae collectionis, in ejus prologo animadvertit illud scriptum fuisse anno circiter 804., inque eo praecedentis Weisemburgensis verba pari modo legi, si tantum haec excipias: *Hic Spaniae, & occidentalia loca praedicator*. Duobus hisce Martyrologiis accedit & tertium ex manuscriptis S. Germani Altifiodorensis editum, quod Edmundus Martenius Parisiis publicavit anno 1717., quo tempore mille annorum antiquitatem illi tribuit. Tot tantisque inspectis vetustis monumentis sibi invicem consentientibus, desistant tandem

(1) Hoc Martyrologium inclusit Franciscus Maria Florentinus in suo Martyrologio Lucae edito anno 1668.

(2) Dum de verborum sensu constat, neminem, puto, offendent illa Amanuensium errata *praedicatur* pro *praedicator*, & *Acajam Marmoream* pro *in Arcam marmoream*, quae ita esse substituenda erudite demonstrat Florezius *l. cap. 3. §. 12. n. 139. & §. 9. n. 125.*

dem contrariae causae Patroni traditionem nostram recentem, & antiquis ignotam praedicare, quo eam nonnisi seculo IX. post Jacobi corporis inventionem primum excitatam esse demonstrent. Quamvis enim ultro concedamus, sacris illis Reliquiis divinitus detectis, quam maxime apud Christi fideles ubique gentium adauctum fuisse erga nostrum Apostolum pietatis studium; constanter tamen tenemus, superioribus documentis innixi, famam opinionemque Jacobaeae in Hispania praedicationis jam a seculo VIII. apud exteras etiam gentes plurimum invaluisse. Hoc sane tempore extra Hispaniae limites traditionem nostram prodiisse, quam recte statuamus, facile intelligetis, si memoria vestra repeteris ingentem illam cladem, qua Saraceni e vicina Africa irruentes initio ejusdem VIII. seculi universam fere Hispaniam saevissime divexarunt, sacraque, profanaque omnia in tantum perturbarunt, ut territi Episcopi, Sacerdotes, aliique Fideles ad exteras Regiones convolarint. Hinc vero, cum eorum, quae in pretio habentur, maxima cura in hujusmodi casibus esse soleat, quid omnino verosimilius afferri potest, quam Hispanos homines, barbarorum Arabum truculentiam fugientes, sacros libros, ac Patrum scripta secum asportasse, & tum iis monumentis, tum voce aditis populis suam de Jacobi in Hispaniam accessu sententiam communicasse? Jure merito ergo censemus huic potius antiquiori causae propagationem traditionis nostrae extra Hispanias tribuendam esse, quam posteriori Apostoli corporis inventioni, ut comminiscuntur, qui in contraria moventur.

XIV. Expendimus huc usque praecipua Sententiae nostrae fundamenta (1), eaque ab Adversariorum objectis vindicavimus. Praestat nunc, quae ipsi nobis argumenta opponunt, examinare, & cum nostris conferre, ut, quatenus potentiora sint, iudicetis. Et quidem primum, quod maximopere ostentant, est illud, quod a silentio antiquorum Patrum repetunt, qui cum de itineribus Apostolicis scripsissent, professionis Jacobi in Hispaniam nullam usquam mentionem fecere. Cui argumento & speciatim addunt singulare quoddam, & a nobis minime spernendum monumentum seculo X., aut potius XI. vel XII. proditum, Historiam scilicet Compostellanam, quae, licet ipse ejus titulus exigere videretur, ut Jacobeam in Hispania praedicationem commemoraret, & ab ea exordium totius narrationis desumeret; tamen non modo illam omnino praeterit, sed etiam Jacobum nostrum Jerosolyma nunquam discessisse demonstrat hisce verbis (2). *Aliis itaque Apostolis ex praecepto Domini in diversas provincias & ad diversas Civitates Evangelicae praedicationis studio*
com-

(1) Hac in dissertatione non pauca dedita opera praetermittimus documenta, quia eorum quaedam licet continentem traditionis nostrae feriem, ac possessionem ostendant; tamen utpote recentiora Corporis Jacobi inventionae, non sunt tantae vetustatis, ut Adversarios convincant; alia autem veluti Homiliae Callisti II. cum tanquam commentitia de more ab eisdem rejiciantur, longa nimis oratione opus esset, si illos, ut fieri posset, refellere vellemus: quare satius ducimus ad alia properare, quam controversiis controversias inutiliter coacervare. Si quis vero velit videre, cujus sunt roboris haec omnia monumenta, consulat Cl. Scriptores, qui de iis ex professo pertractarunt.

(2) Historia Compostellana *in principio*, ut habetur apud Florezium *tit. tom. 3. in appendice n. X.*

commigrantibus, Beatus Jacobus Sancti Joannis Apostoli, & Evangelistae frater Jerosolymis remansit Verbum Dei praedicaturus, ibique ab Herode ob Christi confessionem, & Catholicae fidei asserionem decollatus &c. Unde certo Adversarii deducere putant traditionem nostram non alio inniti fundamento, nisi recenti ignari vulgi fide, piaeque Hispanorum erga Jacobum Apostolum animi conspiratione.

XV. Longior porro essem in hujusmodi difficultatis enodatione, si apud alios agerem, quam apud vos. A. Opt. qui in sobria, castaque critice exculti, quam fallax, quam lubricum sit argumentum *negans*, nisi plura concurrant, optime nostis. Illud enim, si indiscriminatim admitteretur, de omnibus fere Ecclesiasticis traditionibus actum esset. Nos autem hic maximi Hieronymi tutissimae inhaerebimus regulae, quam Licinio Baetico dedit his verbis (1). *Illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas praesertim, quae Fidei non efficiunt, observandas, ut a Majoribus traditae.* In re vero nostra, etsi veterum testimonia deficerent, nihil tamen vacillaret, nutaretque Hispanorum traditio. Fama enim tot seculorum lapsu constans, summa Hispani populi consensus, Caesaraugustani Templi in honorem Deiparae ab Apostolo nostro (quod magno consensu Hispani tenent) facta constructio, & insigne, splendidumque ejus sepulcrum, Jacobum Majorem in Hispania Evangelium praedicasse, satis superque convincunt. Haec igitur

om-

(1) S. Hieronymus *Epist.* 28.

omnia , cum nostram mirifice corroborarent traditionem , externis testibus (etsi deessent , quod falsum est) non egemus , ut illam avita religione defendamus , atque veneremur . Sic porro Eusebius , quo Petrum Romae fidem Christi promulgasse , ibique mortem subiisse ostenderet , veterum silentium , quod sibi opponi poterat , ipso Petri sepulcro , tanquam validiori monumento , per quam longe superari judicavit hisce verbis (1) . *Horum testimonium quaerere extrinsecus , superfluum puto , cum rem gestam insignis usque in hodiernam diem , & splendidissima eorum monumenta testantur .* Sed quid immoramur ? Poteritne veterum Silentium recte objici , ubi pro nobis loquuntur Scriptores VIII. , & VII. seculi , quos jam produxi ? Eritne traditio antiquis testimoniis destituta , quae apertis verbis Hieronymi V. seculo ineunte scribentis (2) confirmatur ? Quod si quis majorem desideret antiquitatem , poterit utique acquiescere in fide unius Doctoris Maximi , quem vel ipse Baronius fatetur (3) , non a turbidis , sed ab ingenuis antiquitatis fontibus hausisse , quae posteritatis memoriae commendavit : adeo ut merito conjici possit , Jacobi in Hispaniam profectioem , ibique praedicationem Hieronymum ex antiquorum scriptis decerpisse , quae postea temporis injuria perierint ; quam vicem certo aliquibus con-

(1) Eusebius *Histor. lib. 2. cap. 25.*

(2) Caveus *in lib. de Scriptor. Eccles.* affirmat S. Hieron. scripsisse Commentarium in Isaiam anno 410.

(3) Baronius *ad diem 22. Martii.*

contigisse, Eusebius refert (1). Ad historiam vero Compostellanam quod attinet, non dubito, quin illius silentio de Jacobi in Hispania praedicatione prima fronte commoveatur, quicumque operis dumtaxat titulo velit inhaerere; sed si is illius scopum, & aetatem diligenter inspexerit, intelliget profecto, illic nihil esse, quod causae nostrae adversetur. Exploratum quidem est, Scriptores illius historiae non Apostoli nostri, sed Praesulum Compostellanorum, & prae omnibus Didaci Gelmirezii res gestas posterorum memoriae demandandas suscepisse; quapropter recte putaverunt, nec antiquiora sibi esse perquirenda, nec Jacobi praedicationem commemorandam, quippe quae extra propositi sui cancellos versabantur. Iphis enim ad alia, quam ad initium Christianae Religionis ab Hispanis receptae, indicanda properantibus satis fuit ea tantum, quae de Zebedaei Filio *ex veritate Evangelica* (ut in ipso exordio ajunt) didicerant, obiter attingere. Cumque autem Jacobea in Hispaniis praedicatione in sacro Codice non legatur, nihil porro est, quod miremur, Historiographos illos ne verbum quidem de ea fecisse: sicuti etiam brevitati consulentes, nec in Judaea, nec in Samaria eundem Apostolum novam Christi legem annunciaffe tradiderunt, quod alioquin adeo constat, ut in dubium a nemine veritatur. Et sane nulla erat necessitas, qua Compostellanae

(1) Eusebius *historiae cap. 3.* „ Per Imperatoris (Diocletiani) literas palam edictum fuit, ut deturbarentur Ecclesiae, sologue aequarentur, ut scripturae absumerentur igni.

nae Ecclesiae principium cum Apostolica Praedicatione conjungeretur; quandoquidem illam excitatam comperimus, non propter Evangelium a Jacobo in Hispanias illatum, sed propter ejus inventi corporis honorem, dignitatemque. Deinde consideremus oportet, laudatam historiam initio seculi XII. fuisse conscriptam, quo plane tempore nec in Hispania, nec in exteris Regionibus quemquam offendimus, qui Jacobum Hispanicae genti Dei verbum promulgasse dubitaret. Nec vero severiores aevi hujusce Critici monumenta SS. Corporis inventionem, quae seculo IX. contigit, recentiora a nobis expostulant, cum & ipsi concedant traditionem nostram ab illis divina ope detectis Reliquiis exortam ubique fuisse propagatam. Unde facile convincuntur Compostellanae historiae Auctores Jacobi in Hispanias profectioem, ibique Evangelicam praedicationem omis-
 sisse, quod jam illius famam, atque celebritatem ea tempestate, CCC. nimirum annis ab invento Apostoli nostri corpore, latissime pervulgatam, & ad institutum suum minime necessariam, non esse ulterius promovendam crediderunt. Cognita igitur mente, & actate, qua ea historia fuit exornata, longe quidem discrepamus a Cennii (1) sententia, qui de more suo illam uti *figmentum omnium celeberrimum* explodit, quod certe non fecisset, si serio, ac libero animo ea perpendisset, quae Nostrates, & praecipue Florezius (2) hac de re in publicam lucem ediderunt.

XVI.

(1) Cennius *d. cap. 2. pag. 27.*(2) Florezius *d. cap. 3. §. 15.*

XVI. Haud dubie Traditio nostra contrariae sententiae Patronis firmior visa est, quam ut argumento *negante* convelli possit, eamque ob rem nullum ipsi non movent lapidem, quo Jacobum ad Hispaniam accedere non *potuisse* commonstrent. Hoc autem assequi se putant auctoritate Clementis Alexandrini (1), qui seculo III. haec in suis Stromatibus scripsit: *Propterea dicit Petrus Dominum dixisse, si quis ergo velit ex Israel duci poenitentia, & propter nomen meum credere in Deum: remittuntur ei peccata. Post duodecim annos egredimini in Mundum, ne quis dicat, non audivimus.* Huic sane Christi praecepto, quod Principem Apostolorum palam fecisse tradit Clemens, concinere videtur traditio Apollonii antiqui Theologi, quam ita refert Eusebius (2): *Apollonius antiquus Theologus agens adversus Cataphrygas testatur, se traditione accepisse Salvatorem mandatum dedisse Apostolis, ne usque ad duodecim annos ab Jerosolymis discederent.* His autem propositis, Adversarii ita nunc ratiocinantur. Apostoli nonnisi anno 12. post Christi obitum, qui secundum Aeram vulgarem est 46., Jerosolyma discedere, & in Orbis provincias proficisci potuerunt; Jacobus vero anno 42. ejusdem Aerae, uti receptior docet sententia, obiit; igitur in Hispanias eum concessisse nullo pacto affirmari potest.

XVII. Quam maxime hac temporum supputatione implicarer, nisi mihi affulgeret alia securior totius difficultatis removendae ratio ex sacra Historia

F

de-

(1) Clemens Alexandrinus *lib. 6. Stromat.*

(2) Eusebius *lib. 5. Histor. Eccles. cap. 18.*

deprompta, quam paulo post subjiciam: interim tamen ne gravissima magni nominis virorum, Clementis videlicet, atque Eusebii auctoritas quenquam vestrum perturbet; ducimus hic nonnulla sollerter expendere, quae hosce Auctores nobis minime obstare convincent. In primis enim juxta melioris notae Criticos non post verbum *peccata*, sed post vocem *annos* punctum in oratione Clementis locandum esse contendimus, quo facto Domini jussum non refertur ad dispersionem Apostolorum, sed ad tempus remittendi peccata Judaeis, qui toto illo duodecim annorum spatio in statu Catechumenorum perseverarent oportebat, ut eorum protervia superaretur, & vera ad Christi Fidem conversio comprobaretur, sicuti erudite demonstrat Franciscus Almeida Academicus Lusitanus (1). At quamvis a priorre lectione non recedamus, est tamen aliud majoris momenti, quo objecta testimonia enervantur, aut potius diluuntur, si credimus Caveo (2), qui diserte tradit, jam a primis nascentis Ecclesiae seculis, quaedam circumferri sub Petri nomine omnino apocrypha, in quorum numero recenset laudatus Criticus ea fragmenta, quae de Petri praedicatione contexuit Clemens Alexandrinus in suis Stro-

ma-

(1) Franc. Almeyda in Opere: *Apparato para a Disciplina e Ritos Ecclesiasticos de Portugal tom. 1. cap. 3. n. 34.*

(2) Caveus *de Scriptor. Ecclesiast. seculo 1. pag. 4. col. 2.*, Sequuntur „ jam Apocrypha, quae olim sub Petri nomine circumferebantur; spuria quidem, sed vetusta, aevi, ut videtur, Apostolici, saltem proxime sequentis; de quibus agit Eusebius loco citato. Qualia erant *κρυπτα*, sive praedicationis, cujus fragmenta videre est apud Clem. Alex. „ *Strom. lib. 6.*

matibus. Nec dubitabit id sibi persuadere, quicumque noverit, huic Doctōri eam notam a Viris eruditis communiter aspergi, quod nimis credulus fuerit, adeoque doctrina magis, quam Critices usu claruerit. Ergo cum esset ea famâ, cujus origo D. Petro falso tribuebatur, satis superque divulgatum, Christum Dominum praecepisse, ut Apostoli Jerusalem usque ad duodecimum annum permanerent, nihil sane verosimilius videtur, quam Apollonium vulgi rumore traductum id ipsum tanquam aliquid a Majoribus traditum aliis communicasse; quamvis illud ipsi non satis esset exploratum, ut graecum Eusebii autographum aperte significat his verbis: *Ὡς ἐκ παραδόσεως, tanquam ex traditione*: quibus videtur Apollonius dubitanter, non certo praeceptum illud protulisse. Ex quo jam liquet quam merito ejusmodi traditio, quae tanto opere extollitur, a plerisque fuerit rejecta, atque explosa (1), quorum quidem judicium si non longe distat a veritate, nobis non est opus ad sententiam illam confugere, qua probabiliter tenuit Daniel Papebrochius (2) in allatum Eusebii textum mendum irrepisse, & loco *duos annos* fuisse *duodecim* suppositum. Verum etsi eam, qualiscumque sit, admittimus, non

(1) Natalis Alexander *Histor. Eccles. Seculo I. dissertat. 12. conclus. 3.* Tillemontius *Memoir. pour l' Histoire Ecclesiast. tom. I. not. 6. sur S. Matthieu*, atque plures alii, quos refert Emmanuel Cajetanus Soufa Lusitanus *in tract. de expedit. Hispanic. S. Jacobi tom. I. p. 2. sect. 2. assert. 19.*

(2) Daniel Papebrochius *in Conatu Chrono. histor. dissert. 2. de sedibus Antiochena, & Romana nu. 2.*

est tamen tanti ponderis, ut proinde a nostra sententia dimoveamur, cum possit illa ita commode accipi, ut intra duodecim a Christi morte annos Jerosolymis Apostoli non omnes simul excefferint; sed toto illo spatio eorum aliquis ibi permanferit, aut potius ut ante id temporis Apostoli Jerosolymis, & a Judaea non abierint, nunquam amplius illuc redituri; quod utique ita evenisse sacra Historia nos docet, dum per longum tempus quorundam Apostolorum discessionem, & eorundem in Judaeam reversionem, commemorat; qua ratione vel tunc cum Apostoli ad remotas Provincias commigrarunt, Jerosolymis mansisse dici poterant; & si quandoque discedebant, peregrinari videbantur, & cum redirent, peregrinari desistebant, ut Civilis sapientia eleganter discernit (1). Idque ipsum clare conficitur sacratio- re exemplo D. Pauli, qui licet in Actis Apostolicis (2) legatur per triennium mansisse Ephesi, tamen aliunde constat, non perpetuo ibi triennio esse commoratum, sed ad alias, ut occasio erat, abiisse Civitates; sic etiam Petrus dicitur tenuisse Romanam Sedem annis 25., & Antiochenam, antequam Romam pergeret, per annos 7., cum tamen toto hoc tempore non assidue Romae, aut Antiochiae constiterit, sed identidem recesserit, atque

re-

(1) *Leg. Cives 7. Cod. de Incolis*, ubi haec leguntur: „ Habere domicilium non ambigitur, ubi quis larem, rerumque, ac fortunarum suarum summam constituit, unde (rursus) non sit discessurus, si nihil avocet: unde cum profectus est, peregrinari videtur: quod si rediit, peregrinari jam desistit.

(2) *Act. Apost. cap. 20. v. 31.*

redierit . Quae omnia evincunt , Jacobum optime potuisse intra illos duodecim annos ad Hispanias proficisci , salva , etiamsi vera esset , Apollonii traditione .

XVIII. Verum ne nos penitus expediti ab Adversariorum oppugnationibus videamur , insurgunt alii , qui Apostolos Jerosolymis commoratos , nec ad praedicandum gentibus extra Judaeam egressos usque ad secundam Ecclesiae persecutionem contendunt , quae cum anno 42. contigerit , & in eadem Jacobus obierit , eum in Hispaniam discedere non potuisse colligunt : cujus argumenti vim augeri censent ex eo , quod Lucas cum recenset primam Ecclesiae persecutionem , & necem Stephani , quae anno 33. Aerae Vulgaris accidit (1) , discipulos ob metum obortae tempestatis per Regiones Judaeae , & Samariae dispersos describit (2) , Apostolos autem Jerosolymis constantes permanisse dicit : atque ibidem eosdem resedisse usque ad secundam persecutionem anni 42. luculenter indicat Chrysostronus his verbis (3) : *Apostoli praedicaverunt Judaeis , longoque temporis spatii caesi , & flagellati in Judaea manentes , ac demum ab ipsis propulsi , in gentes profecti sunt .* Quin etiam & moram hanc perquam necessariam fuisse Adversarii adjungunt , ut confirmata & convicta pertinacia Judaeorum , quibus prior diuturniorque Evangelii prae-

(1) Calmet in *Dictionario verbo Paulum* .

(2) *Act. Apost. C. VIII. v. I.* „ facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia , quae erat Jerosolymis , & omnes Discipuli dispersi sunt per regiones Judaeae , & Samariae praeter Apostolos .

(3) Jo: Chrysostronus *homil. 7. in Matth.*

praedicatio erat a Deo destinata, Apostoli ad Gentes Christo subjugandas se possent transferre, uti significavit Paulus Judaeos increpans his verbis (1): *Vobis oportebat primum loqui Verbum Dei. Sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis aeternae vitae, ecce convertimur ad Gentes: Sic enim nobis praecepit Dominus, posui te in lucem Gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terrae.*

XIX. Illi autem, qui ita argumentantur, aut non vident, aut se non videre simulant, quam parum scripturae Sacrae consentanea sit ejusmodi ratiocinatio. Profecto non aliud, nec longius tempus Jerosolymis permanendi Apostolis a Christo praefinitum, praeceptumve legimus, quam decem dies complendos ab ejusdem Domini Ascensione in Caelum usque ad Spiritus Sancti in eisdem descensum, juxta illa verba Lucae (2): *& convalescens praecepit eis ab Jerosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meum.* Quapropter hoc brevi exacto tempore, nulla divina jussione, quam sciamus, Apostoli in Civitate congregati remanere cogebantur, proindeque ipsis permissum erat in alias Regiones abire. Et quamvis certo certius sit, eodem primo anno post Christi mortem labente, & prima Judaeorum persecutione adhuc saeviente, dispersis ob metum Discipulis alio aliis, Apostolos Jerosolymis constanter perstitisse: tamen ubi illa tempestas, Pauli ad fidem
con-

(1) *Act. Apost. cap. 13. v. 40.*

(2) *Ibidem cap. 1. v. 4.*

conversione , deserbuit , & Ecclesia a vexationibus respirare potuit, Apostolos se invicem dividere, & Jerosolymis discedere coepisse , abunde quidem apparet ex sacra Historia, qua docemur, non diu post stragem Stephani , quae in illa prima persecutione patrata fuit , Petrum & Joannem a ceteris Apostolis Samariam missos fuisse (1); nec longe post eundem Petrum circumjacentes Judeae Regiones peragraisse; de quo testatur Sacer Historicus dicens (2), quod *pertransiret universos, & deveniret ad sanctos, qui habitabant Lyddae.*

XX. Ceterum licet tribus , vel summum quatuor annis a morte Christi non constet, Apostolos ad remotas Gentium Provincias advolasse ; imo & credibile sit , pene omnes semper Jerusalem permansisse, nec ex Judaeae, & Palaestinae terminis excessisse; nihilominus ab eo tempore, quod anno 36. vel 37. Aerae vulgaris respondet , Apostolos, non unum, aut alterum, nec ad finitimas tantum Jerusalem Regiones, sed omnes fere ad cunctas terrarum Provincias profectos fuisse, credere par est; quia pax, qua id temporis fruebatur Ecclesia per totam Judaeam, Galilaeam , & Samariam , Apostolis alio commigrandi opportunissimam viam explanaverat . Quod revera ita contigisse luculentissime ostendit Paulus; qui scribens ad Galatas (3) testatur se, cum Jerosolymam pervenisset triennio post suam conversionem

(ni-

(1) Ibidem cap. 8. v. 13.

(2) Ibidem cap. 9. v. 32.

(3) D. Paulus in Epist. ad Galatas cap. 1. v. 18. & 19.

(nimirum 37. aut 38. anno Aerae vulgaris (1)) nullum alium ibi invenisse Apostolum praeter Petrum , & Jacobum : *Deinde* , inquit Paulus , *post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum , & mansi apud eum diebus quindecim : alium autem Apostolorum vidi neminem , nisi Jacobum fratrem Domini*. Quod quidem ita accidisse Hieronymus observat , non quod Paulus reliquos Apostolos videre aut neglexerit , aut contempserit , sed quia jam essent toto Orbe dispersi (2). Nec vero a Hieronymo dissidet Chrysostomus , quod Apostolos *longo tempore* in Judaea commoratos exprimit verbis supra relatis. Etenim praeterquamquod non Jerosolymis , ut Adversarii volunt ; sed in Judaea mansisse illos affirmat ; longum illud tempus satis abunde expletum videtur illo spatio trium , aut quatuor annorum , qui a morte Christi usque ad Apostolicam dispersionem , juxta supputationem a me jam indicatam , effluxerunt : sed & insuper longum tempus illud rectissime dici potest , si cum brevi mansione , quam , velocissimo Evangelicae praedicationis cursu instante , apud alias Gentes Apostoli traxerunt , conferatur. Quae omnia satis evincunt , Apostolos ab anno 36. aut 37. ad remotas Gentes , ut eis Evangelium nuntiarent , per-

ge-
 (1) Martyrölogium Romanum Pauli conversionem ad annum secundum post Christi ascensionem , idest 35. Aerae vulgaris , refert Natalis Alexander *in seculo I. cap. 7. & 50.* ad primum post ascensionem , & ita ad annum 34. Aerae vulgaris , & inde diversa supputatio triennii post Pauli conversionem.

(2) Hieronymus *in Epist. ad Galat. I. in fine* „ *Non vidit autem eos : quod contemptui duceret , sed quod illi ad Evangelium praedicandum toto fuerant Orbe dispersi* .

gere coepisse ; ac proinde Jacobum , cui vitae spatium brevius supererat , divino instinctu impulsus , ocyus in Hispaniam , quae sibi in sortem obvenerat , advolare & voluisse & potuisse .

XXI. Verum quis crederet ? Adhuc contrariae sententiae Defensores Jacobi in Hispaniam iter , quamvis fieri per illam temporis intercapedinem potuerit , supervacaneum tunc fore autumant ; ut hoc uno tanquam improbable illud rejiciant . Nam quo bono , inquit , Jacobus in Hispaniam iret , cum ibi tunc non essent , quibus praedicaret ? Num Judaeis ? At hi eo tempore in Hispania non erant , ut fert plurimum opinio (1) . Num Gentibus ? Sed his quidem longe minus Jacobus Evangelium nuntiare poterat , quia Gentibus Evangelii Ostium non antea fuit apertum , quam Petrus Centurionem cum tota ejus domo (quae propterea *primitiae* Gentium dicta est) 'ad fidem convertit ; quod quidem evenit circa idem tempus , quo occisus fuit Jacobus , uti aperte docet Lucas , qui postquam *cap. 10. Actuum Apostolorum* Centurionis retulit conversionem , *cap. 12.* haec subjungit : *Eodem autem tempore misit Herodes Rex manus , ut affligeret quosdam de Ecclesia . Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio . Unde consequitur Jacobum Gentibus praedicare non potuisse , etsi in Hispaniam perrexisset , ac proinde non nisi frustra & ipse hujusmodi tentasset iter .*

XXII. Hujus argumenti (quod aequè infirmum , ac speciosum judico) primae parti fieri satis puto

G

rece-

(1) Videndus Ribera in *Commentario in Abdiam* .

receptiore Hispaniae Historicorum opinione , quae vel ab aetate Salomonis , vel a captivitate Sedeciae Regis , Judaeos Hispanias adiisse tenet , quaeque consentanea etiam est sacrae Historiae , quae Hebraeos *ex omni Regione , quae sub caelo est* (1) , Jerosolymis , nascente Ecclesia , congregatos memorans , factis indicat eos in Hispania quoque tunc extitisse , nec ulla sane ratio apparet , qua Hispana Natio ab ea universali enuntiatione excipi debeat . Sed omnem dubitationem tollit Joannes Chrysofomus (2) , qui pro certo tradit D. Paulum post biennium Romae de vinculis dimissum , in Hispanias transisse , & illic Judaeos quoque invisisse . Praeterea quominus Gentibus etiam in Hispania (de quibus in altera parte argumenti agitur) Jacobus Evangelium praedicare potuerit , nihil est , quod prohibeat . Consultat , quicumque velit , Sacram Scripturam , & statim perspiciet , post descensum Spiritus Sancti , novi foederis legem Gentibus promulgare , non fuisse prorsus Apostolis interdictum , sed tantum ordinem praedicandi designatum , & quamdam praelationem Judaeis fuisse concessam , ut ipsi veluti Populo Electo Evangelium primo nuntiaretur : at hoc non impediebat , quominus Apostolis eo tempore , quo Judaeis illuminandis & ad Christum reducendis primam praecipuamque operam impendebant , aliquot Gentium in transitu , & ut se occasio dabat , ad novam Legem adsci-

sce-

(1) *Act. Apost. cap. 2. v. 5.*

(2) Joannes Chrysofomus *in Homilia 26. in Matthaeum* , loquens de Paulo haec ait „ Cum igitur Romae biennium exegisset in vinculis , tandem in Hispanias profectus , invisit illic Judaeos &c.

scerent; non secus ac Philippus Diaconus Candacis Reginae Eunuchum Aethiopem legitur adscivisse. Sed liberaliores simus, & nostris Oppugnatoribus permittamus, toto illo temporis spatio, quod ipsis aridet, Evangelii ostium Gentibus fuisse in univ-
 sum occlusum, & eisdem pariter Christi doctrinam tradere Apostolos fuisse inhibitos: nullamne excep-
 tionem generalis haec Regula patietur? Porro & ipse Christus, qui dixerat (1): *non sum missus nisi ad oves, quae perierunt Domus Israel*, non multo post, & Chananaeam recepit, atque alios Ethnicos, & Sama-
 ritanos. At sint etiam haec omnia indicta, & Genti-
 bus Evangelii Ostium nonnisi post Centurionis con-
 versionem omnino patefactum demus; nihil quoque inde conficitur, quod nobis refragetur. Si enim ve-
 rum est, quod Patrum testimoniis, Scripturaeque auctoritate jam satis ostendimus, Apostolos nimirum ad praedicandum Gentibus Evangelium quarto anno a Christi morte toto Orbe fuisse dispersos, id in antecessum etiam assumere, & affirmare opus erit, eo-
 dem anno Centurionem jam fuisse a Petro ad Chri-
 sti legem conversum, cum alias ex ipsa Adversario-
 rum sententia Evangelii annuntiatio nondum Gentibus patuisset, nec ad easdem concionatum jam ivissent Apo-
 stoli. Ergo cum Jacobus non nisi octavo anno post Servatoris nostri mortem vita functus fuerit, qua-
 tuor annos & ipse habuit, post factam Gentibus Evangelii copiam, quibus commodissime Hispaniam

(1) Matthaei cap. 5. v. 24.

adire , & Jerofolymam redire potuit . Nec credamus , Lucam conjunxiffe tempus mortis Jacobi , & conversionis Centurionis propter illa verba . *Eodem autem tempore mifit Herodes &c.* Nam auctor eit nobis Chryfoftomus (1) , ejuſmodi Sacrae Scripturae formulas : *tunc , eodem tempore , in diebus illis ,* & id genus alias , nec innuere abſolutam conjunctionem temporum , nec arctam praecedentium dictorum cum ſequentibus connexionem , ſed ſolum indefinitum quoddam ſpatium non aequè longum , ac praecedens , vel ſubſequens , quod pluribus ex Sacro textu petitis exemplis confirmat . Nec praetereundum , Beato Lucae , praefertim in Actis Apoſtolorum , illud ὁſερον πρὸτερον nimis familiare fuiſſe , ut obſervat Genebrardus (2) : unde Oecumenius (3) in eadem verba : *Eodem tempore mifit Herodes &c.* ita ſcribit : *Lucam tempus illud dicere , quod erat ſub Claudio Caefare , nunc ſuperiore capite ſcripſerat de fame illa ſub Claudio graſſante , & de eleemoſynis collectis : non itaque ſignare eodem tempore , quo Jacobus occiſus eſt , Cornelium fuiſſe baptizatum .*

XXIII. Ex his , ni fallor , quae haecenus diſputavimus , quidquid de tempore Apoſtolicae diſperſionis nobis objiciunt Adverſarii , id proſecto vel omnino incertum eſſe , vel nullo ſatis ſtabili fundamento inniti lubenter concedet , quicumque diſſentiendi libidine non uſquequaque trahatur ; qua certe abreptus fuiſſe mihi videtur Michael de S.

Ma-

(1) S. Chryſoſtomus *hom. 10. & 77. in Matth.*

(2) Genebrardus *in Cronographia.*

(3) Oecumenius *in Catena ad cap. 12.*

Maria (1), quando inita acri concertatione in Academia Ulyssiponensi cum alio eruditissimo Socio (2) ad nauseam usque illa, quae evidentissimis rationibus impugnavimus jam atque refellimus, inculcavit tanquam indubia & exploratis sacrae disciplinae principiis inhaerere contendit, ut contra Jacobi in Hispania praedicationem argumentum quoddam produceret a Divo Hieronymo petatum, quem sententiae nostrae luculenter adspicari novimus, illudque ceu novum, & inexpugnabile magna cum arrogantia venditaret. Sed quam insigniter fuerit homo allucinatus, ex sola Hieronymiani textus lectione poterit quisque dignoscere. Sanctus enim Doctor cum de Uria in Divini Verbi annuntiatione interempto, & de Jeremia Propheta ad praedicationem prosequendam reservato egisset, haec illico subjecit (3): *Quod quidem, & in Apostolorum actibus legimus Jacobum Apostolum statim Herodis pertulisse sententiam, & martyrio coronatum. Beatum autem Petrum, & ceteros Apostolos doctrinae Domini servatos.* En apertam (si Superis placet) Hieronymi sententiam, qua Academicus noster Hispanos

ag-

(1) Michael a S. Maria Augustinianus *de primo potius unico Evangelii praedicator in Portugalia, totaque Hispania inter scripta Academiae Regiae Portugal. ad 1722. & in posteriori Dissertatione inscripta: Voce da verdade.*

(2) Hieronymus Contador de Argote Clericus Regularis *Dissert. Lusitanice scripta pro S. Jacobi in Hispaniam Adventu ex S. Hieron. mente in comment. Acad. Ulyssip. an. 1712.*, cujus partes postea est tutatus alius Lusitanus Emmanuel Cajetanus de Souza in *isdem comment. an. 1725. ad d. 19. Jul.* qui promittit se daturum Svilogen 500. & amplius Auditorum, qui itineris Hispanici S. Jacobi meminerint.

(3) Hieronymus in *Jeremiam cap. 26. in fine.*

aggreditur, eosque omnino causa cadere somniavit. Quid dicam de captionibus, quibus utitur, ut in rem suam hoc testimonium contorqueat? De Jacobo nostro ita differit, ac si nunquam Doctrinam Domini praedicasset. Illud Hieronymi adverbium *statim* simpliciter uti sonat, non comparate ad reliquos Apostolos, qui diutius vixerunt, perperam accipit. Traditionem Apollonii ad Caelum extollit, ut fortitiones, dispersionesque Apostolorum post Jacobi interitum invita Minerva protraheret. Hieronymum, qui solum scripsit *ceteros Apostolos doctrinae Domini fuisse reservatos* ita intelligit, quasi dixisset fuisse reservatos, ut *Gentibus praedicarent*. Tot porro falsa pro certis poneret ille oportebat, ut in Doctore Maximo clare patere asseveraret, quod in eo nec lyncei oculi valent perspicere, & argumentum suum nec herculeis viribus profigari posse jactitaret. Sed de his plusquam satis.

XXIV. Ad aliud igitur nunc accedimus argumentum, quo adversae causae Patroni valde confidunt, inque eas conantur nos redigere angustias, ut si Jacobum primum Christianae Fidei praeconem in Hispania nobis cum pertinacia arrogamus, Paulum ibidem nequaquam verbum Dei praedicasse, vel invitati concedere cogamur. Quod ut conficiant, ipsius Pauli utuntur testimonio, qui ad Romanos ita scripsit (1): *Sic autem praedicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem*. Quibus ex verbis inferunt, aut Paulum

(1) Epist. ad Romanos cap. 15. v. 20.

lum in Hispania minime praedicasse , quia Jacobus ibidem Christum nominarat ; aut si Paulus in ea Regione praedicavit , recte concludere sibi videntur , Jacobum eodem Evangelium non intulisse .

XXV. Nae fatemur argumentationem istam ceteris omnibus, quae a contraria parte congeruntur, validiorem, implicatioremque videri ; attamen illius vi non eo nos compelli arbitramur , ut utramque Jacobi , & Pauli praedicationem Hispanis asserere diffidamus . Quid enim obstat , quidve repugnat , quominus dicamus primo Jacobum , postea Paulum verbum Fidei in Hispaniam intulisse ? An tantum infortunii habet Gens Hispana , ut ipsi gemina haec praedictio auferatur , quam aliis Nationibus & sacrae literae & receptiores historiae ultro largiuntur ? Praedicavit quoque Paulus Damasci , Antiochiae , Ephesi , atque in aliis Orientis Regionibus , in quibus aut alios Apostolos , aut Domini Discipulos Evangelii doctrinam antea disseminasse nullus est , qui in dubium merito queat revocare . Sola ergo erit Hispania , cui duorum Apostolorum praedictio tanquam Scripturae adversa , vel abjudicetur , vel in disputationem conjiciatur ? His porro exemplis tota propositi argumenti ratio satis profligata dici posset ; cum aequitatis regula non patiatur , ut , ubi viget eadem ratio , non idem jus nobis reddatur ; nec ut communem cum tot Ecclesiis causam nos tantum defendere constringamur : Sed quia video haud futuros , qui hujusmodi responsionis genus aspernabuntur , quod ex ea quid absurdi sequeretur , Aposto-
lum

lum nempe aliud verbis , aliud factis docuisse , & ea animi levitate secum pugnasse , ut apud ipsum suo sanctissimo ministerio inservientem aequae valerit *Est* , & *Non* , quam inconstantiae notam apud Corinthios longe detestatur (1) ; idcirco Paulum praedicantem , ubi per alios verae Fidei lumen jam affulserat , cum semetipso scribente : *Sic autem praedicari Evangelium hoc , non ubi nominatus est Christus* , conciliare aggredimur . Quod ut plene assequamur , non alio indigemus luminis auxilio , quam eo , quod idem Apostolus nobis praetulit significantissima illa Vocula *Sic* . Consulto enim in hac Epistola ad Romanos data non simpliciter tradidit , se ibi tantum Evangelium annuntiasse , ubi Christi nomen nondum erat auditum ; sed cum adjuncto *Sic* , ut ex hac particula unusquisque intelligeret , ipsum non tam eo respexisse , ut loca , quae divinae doctrinae radiis repleverat , Romanis designaret , quam ut praedicationis suae modum , ordinemque demonstraret . Et quidem si illa , quae Paulus in aliis Epistolis , praecipue ad Corinthios , antea scriptis (2) docuerat , cum iis conferantur , quibus Romanos deinde instruxit , duae apparent perquam distitae praedicandi Evangelii rationes . Prima quidem erat eorum , qui magnis laboribus ad Infidelium regiones primi commeabant , eosque Christi adventum , no-

men-

(1) Epist. II. ad Corinth. cap. I. v. 17. & seqq.

(2) Epistolam ad Corinthios prius fuisse a Paulo scriptam , quam illam ad Romanos docent. Cl. Estius in argumento Epistolae ad Corinthios. Et Vitre in prooemio Epistolarum Pauli Apostoli .

menque prorsus ignorantes divinae Fidei luce illustrabant, ut nimirum illud adimpleretur, quod de Apostolis Isaias praecinuit (1): *Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt, & qui non audierunt, intelligent.* Altera vero pertinebat ad illos, qui gentes jam Christo subjugatas diligentius excolebant, & incoeptum ab aliis Evangelicae praedicationis opus ulterius prosequerentur, ut iacta doctrinae semina eorum curâ, & culturâ uberiores fructum possent afferre. Utraque haec Christianae fidei promulgandae ratio multis nominibus erat commendabilis; utramque Apostoli urgebant, sed non uno, & eodem titulo, nec uno, & eodem modo. Illam explendam suscipiebant *qua Apostoli*, quippe quibus vi ministerii divinitus suscepti datum fuerat Ecclesias plantare, procreare, & primum fundamentum ponere: huic autem vacabant veluti *Paedagogi*, & *Adjutores*, quorum erat in caelesti gratia confirmare, consolarique eos, qui se Christo jam dederant, & Evangelium omnes in partes explanare. Illi tamquam proprio muneri praecipuam operam Apostoli navabant: hanc vero non nisi in transitu, & data occasione arripiebant. Duplicem hunc Evangelicae legis divulgandae modum, qui Corinthiis prius factis fuerat indicatus, videtur Paulus hic quoque praese tulisse, cum Romanis praedicationis suae formam voluit patefacere. Quam quidem si Aud. Opt. paulo operosius perspiciatis, utique intelligetis, nec Apostoli facta cum dictis discrepare, nec objecti testimonii verba esse

H

ali-

(1) Isaias 51. v. 15.

aliter accipienda , quam si dixisset : Sic ego *tanquam Apostolus gentium* (1) praecipuo studio ab Urbe Jerofolymorum per circuitum usque ad Illyricum Evangelio ea loca replevi (2) , quae nondum Christum audierant , ut hac via ipse tanquam Pater filios mihi gignerem (3) , ut diligens Agricola plantarem (4) , & sapiens Architectus primum ponerem fundamentum (5) . Ceterum exinde Paulus non negavit , quin tacite innuit , se veluti Paedagogum etiam ibi non raro Evangelium confirmasse , pleniufque explicasse , ubi Christi gratia jam per alios emicuerat , ut exempla , quae supra attulimus , apertissime demonstrant . Nec quidquam obstat , quod ea dumtaxat loca Doctor gentium memoraverit , quae caelestis doctrinae facibus non adhuc erant perlustrata , & verba sua ad illa tantum significanda contraxerit . Etenim id sapienter fecisse cognoscitur , ut scilicet longius a Pseudo-Apostolis distaret , eorumque fraudem , & audaciam vehementius perstringeret , atque reprimeret , qui in loca jam Christo dedita se sponte intrudebant , ut in alienis laboribus gloriantes ultra operis , industriaeque mensuram Apostoli (6) viderentur , & super alieno fundamento aedi-

(1) In d. c. 15. Epistolae ad Romanos v. 16. . „ Ut sim Minister „ Christi in gentibus : Sanctificans Evangelium Dei .

(2) Ibidem v. 19. „ ita ut ab Jerusalem usque ad Illyricum repleverim „ Evangelium Christi .

(3) Ad Corint. I. c. 4. v. 15. „ per Evangelium ego vos genui .

(4) Ibidem cap. 3. v. 6. „ Ego plantavi .

(5) Ibidem v. 6. „ Ut sapiens Architectus fundamentum posui .

(6) In Epist. II. ad Corinth. c. 10. v. 15. Pseud-Apostolos ita arguit Paulus . „ Non in immensum gloriantes in alienis laboribus . Et in

aedificantes non Paedagogorum, sed Patrum, ac Fundatorum Ecclesiarum jura sibi usurparent; quamvis & ipse non ideo neglexerit aliquando tanquam rigator, confirmator, & consolator divinam legem iterum Fidelium animis inculcare. Tot porro cautionibus utebatur Apostolus, & tot limitibus circumvallabat suum ministerium alioquin indefinitum, & ut animi sui modestiam, moderationemque commenderet, unaque Pseudo-Apostolorum jactationem notaret, & ut hoc pacto distincta, atque intemerata cuique sua jura in Ecclesias manerent, nec non concordiae mutuaeque sacrorum Praeconum consentioni prospiceretur. Ex quibus tandem illud dumtaxat discriminis superest, quod Apostolus ad loca, in quibus Christus nondum erat nominatus, frequentius velociusque accurrerit; ad ea vero, quae aliorum Evangelica praedicatione jam fuerant occupata, rarius tardiusque, prout commodum erat, commigrarit. Et revera Paulum hanc locorum differentiam (quae nostris rationibus mirum est quantum faveat) in nova lege annuntianda diligenter servasse praefata ejus epistola manifestissime ostendit. Proposuerat enim sibi Doctor gentium, optaverat, atque non semel promiserat se ad Hispanos perreiturum, & in transitu Romanos etiam invisurum (1),

H 2

&

v. 16. „ Non in aliena regula in iis quae praeparata sunt gloriari :
Ubi ita ad propositum Cl. Estius „ Ut non aliena regula, videlicet in
 „ iis, quae jam ab aliis occupata sunt, & per Evangelii culturam
 „ praeparata, gloriemur; quemadmodum Pseudo-Apostoli faciunt, glorian-
 „ tes de alienis.

(2) D. c. 15. v. 24. „ cum in Hispaniam proficisci coepero. Et v.
 28. „ Per vos proficiscar in Hispaniam.

& tamen huic suo desiderio non nisi longo post tempore (1) potuit opere satisfacere, ut Romam scilicet pergens ad Hispanias perveniret. Hanc Hispanorum cum Romanis exaequationem, quae nobis maximae gloriae est, lubentissime longius urgerem, nisi mihi esset properandum ad id, quod proposito nostro propius accedit, ad causam nimirum investigandam, qua Apostolus animum suum voti compotem efficere, & promissa solvere tamdiu procrastinavit. Et quidem si eandem Epistolam attente consideremus, illam non aliam fuisse deprehendimus, nisi quod tum majus erat opus, ut per Achajae, & Macedoniae Regiones ipse verbum Dei circumferret, quam ut in Hispaniam, aut Romam proficisceretur. Unde autem Paulus existimaverit, Hispanias, & Romam praedicationis suae lumine minus indigere, quam ea Orientis loca, quae eo usque peragravit, licet diserte non exprimat, vos ipsi tamen, Au. Opt., mihi videmini statim dicturi ita illum judicasse, quod jam noverat, Petrum in Urbe, Jacobum in Hispania Fidei elementa, Mysteriorumque doctrinam tradidisse, & Christi religionem plantasse, adeoque sibi non aliud illic superesse, nisi rigare, & supraaedificare, quod porro tanti non erat, ut Gentes, quas ipse *uti Apostolus* Magistro suo acquisierat, relinqueret, priusquam in plenissima Fidei notitia eas solidaret. Ubi vero in illis nullum amplius locum vacuum habuit Evangelio, adeoque diu-

(1) Paulus anno Christi 62. Romam venit, ibique exacto biennio ad Hispaniam proficiscitur, ut est communis opinio.

diuturnioris morae vinculo fuit expeditus, confestim cupiditatem suam, quam a multis annis conceperat, explevit (1). Quae igitur omnia cum ita sint, non modo universa objectorum momenta prorsus evanescent, sed novum quoque emergit argumentum pro Jacobea praedicatione Hispaniae Populis vindicanda: adeo ut non possimus hic non mirari Guilielmum (2) Estium ceteroquin Theologum doctissimum, qui duas illas diversas annuntiandi Evangelii rationes ex ipsis Paulinis Epistolis plane didicerat, vitioso Dialectices usu Doctoris gentium in Hispanias profectio- nem ex eo arguere, quod nullus antea ibi Fidei fundamentum posuerat.

XXVI. Leviorem haecenus confecimus pugnam. Nunc vero ad acrius, majusque vocamur certamen, in quo vehementiori virium contentione causae nostrae defensionem suscipiamus oportet. Intolerandus quidem est Hispanis illorum conatus, qui Jacobae praedicationis laudem eis connituntur eripere; at superesset nihilominus Nostratibus non exiguum solatium, quo possent suum animum erigere videntes,

bo-

(1) Ut adducta Paulinae Epistolae expositio firmiter constet, lubet hic legentium oculis illius ponderosa verba subicere: 20. „ Sic autem „ praedicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super „ alienum fundamentum aedificarem: sed sicut scriptum est. 21. Quibus „ non est annuntiatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelli- „ gent. 22. Propter quod & impediabar plurimum venire ad vos, & pro- „ hibitus sum usque adhuc. 23. Nunc vero ulterius locum non habens „ in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex mul- „ tis jam praecedentibus annis. 24. Cum in Hispaniam proficisci coe- „ pero, spero quod praeteriens videam vos, & a vobis deducar illuc.

(2) Guilielmus Estius in commentario cit. cap. XV. v. 20. Epist. ad Rom.

bonam istorum Adversariorum partem Evangelicam Apostoli gentium praedicationem ipsis ultro concedere. Ægrius igitur eorum, etsi numero paucorum, ferenda est confidentia, qui, ut Jacobum singulari forte nobis divinitus datum possint adimere, non dubitant arma etiam ejus generis adhibere, quibus si possent nos cominus ferire, uno veluti impetu in utraque Jacobi, & Pauli gloria concideremus. Hujusmodi plane est celebris Epistola Innocentii I. *ad Decentium Episcopum Eugubinum* data, in qua ista leguntur (1): *praesertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Venerabilis Petrus, aut ejus Successores constituerunt Sacerdotes, aut legant, si in iis Provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse: quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos sequi hoc, quod Romana Ecclesia custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est.* Nihil sane apertius in medium produci posse videtur, quod Hispanorum causae magis adversetur. Si enim soli missi a Petro Ecclesias in occiduis Provinciis constituerunt; si nullus alius Apostolorum in Hispania Christianam docuit religionem, quo pacto, aut Jacobi, aut Pauli praedicatio in ea propugnari poterit? Utriusque igitur Apostoli praeconia erunt potius Hispanicae genti abjudicanda.

XXVII. Ut verum fatear, objecta, quae ex producto testimonio eruuntur, mihi ab initio omnibus

(1) Epist. Innocentii I. *ad Decentium Eugubinum.*

bus difficiliora esse existimabam . Sed , re serius perpenſa , vidi illa in eorum numero eſſe ponenda , quae *nimis probant* , adeoque , aut parum , aut nihil inde concludi poſſe docent , qui Dialecticam artem callent . Huc etiam accedit , quod hujusmodi ratiocinatio non magis Jacobi , quam Pauli in Hiſpania praedicationem penitus evertere videatur ; adeoque ad eam diſſolvendam pleroſque & quidem doctiores ex noſtris Adverſariis , qui Apoſtolum gentium Hiſpanos conveniſſe tuentur , veluti in cauſa communi ſocios habeamus . Quare ut ab hac Pontificia auctoritate nos expediremus , liceret nobis ea , quae ipſi excogitarunt , ut Innocentium minime fuiſſe adverſatum Pauli praedicationi in plerisque Occidentis Regionibus commonſtrarent , in rem noſtram convertere , atque ita una cum Natale Alexandro reſpondere , quod , cum haec res in factu verſetur , nec a Pontifice ex profeſſo , ſed obiter tractetur , ab ejus teſtimonio impune recedere poſſimus innixi Theologorum ſententiae , quam ita ex more ſuo exornat eruditiffimus noſter Melchior Canus (1) : *In maximo illi errore verſantur , qui verum geſtarum memorias tamquam Eccleſiae oracula accipiunt , ſi eas in epiſtolis , ac decretis ſuis Pontifices aliquando uſurpant . Non eſt idem , mihi crede , hiftoriae approbatio , & uſurpatio . Itaque imprudentum hominum erit , hiftorias quaſvis obiter etiam , & ad praefentem cauſam a Pontifice adductas non aliter amplecti , atque eas , quae ſunt Eccleſiae certo judicio comprobatae .*

XXVIII.

(1) Canus *de locis Theolog. lib. II. cap. 5.*

XXVIII. Sed ne hoc responsionis genere utentes ad incitas redacti credamur, duo haec citius repouenda putamus. I. Innocentii verba acervatim, ac ruditer, ut Arguentes arbitrantur, accipi non posse; quo sane uno inde confectum argumentum prorsus dimovetur. II. Innocentio in productis verbis aliam adfuisse mentem, quae nobis minime refragatur. Et quod ad primum attinet, eritne, qui statuatur Innocentium vel Pauli praedicationem Melitenfibus, Siculis, Calabris ademisse, ipsamet repugnante S. historiae auctoritate (1)? vel Pontificem Ecclesiasticas Historias adeo ignorasse, ut uno veluti ictu religiosas, receptasque traditiones complurium Ecclesiarum Occidentalium, aliquem ex Apostolis proprium Fundatorem Patremque tenentium, funditus everterit? Merito igitur aliam sententiam, quam quae verba praeseferunt, & quae cum receptissimis Historiis non pugnet, Innocentio tribuendam esse dicemus; quam facile assequetur, quisquis ejusdem epistolae argumentum serio perpenderit. Conquestus enim erat cum Innocentio Episcopus Eugubinus de ingenti, dolendaque varietate, qua *in ordinibus, & consecrationibus* Occidentales Ecclesiae laborabant; quam homines rudes aspicientes sibi forsitan poterant persuadere, *Ecclesias inter se dissentire, aut ab Apostolicis Viris contrarietatem inductam*. Respondens autem Romanae Sedis Antistes, ut hanc rituum diversitatem, quae scandali atque discordiae occasionem dare poterat, de medio tolleret, universis Ecclesiis unum voluit assi-

(1) S. Luca in *Act. Apost.* cap. 28. v. 1. 12., & 13.

assignare *principium instructionis*, vel *doctrinae*, ut illi inhaerentes omnes sibi mutuo conjungerentur, nihilque inter se discreparent. Hunc in finem omnium Ecclesiarum, praesertim Occidentis, Ecclesiam Romanam Principem, Magistramque exhibet, proptereaque dicit oportere illas sequi, *quod Ecclesia Romana custodit, a qua eas principium accepisse non dubium est*. Haec utique fuit Innocentii summa ratiocinatio, in qua nihil est, quod nobis incommodet; cum Innocentius aperte loquatur de *principio auctoritatis* derivatae ab illa dignitate Petri, fundamenti & Capitis omnium Ecclesiarum divino oraculo constituti, a quo proinde cunctas Ecclesias, & omnem Hierarchicum Ordinem per universum Orbem initium sumpsisse a Cypriano docemur (1). Ea propter quidquid Apostoli in Ecclesiis fundandis, & Apostolici Viri in eisdem instruendis allaborarunt, rectissime Petro ejusque sedi refertur acceptum. Nam nihil usitatus nihil frequentius, quam ut membrorum facta Capiti attribuantur, & ut res quaelibet ab origine sua derivetur, ac proinde Ecclesiae omnes ab illa prima Cathedra, in qua Christus Petrum collocavit, ad Unitatem demonstrandam profectae censeantur, sicuti eodem sensu tradidit Tertullianus (2). Nequaquam vero cogitavit Pontifex illis verbis *principium actionis* designare, ut illud soli Petro adscri-

I

be-

(1) S. Cyprianus in tract. *de Unitate Ecclesiae* relatus a Gratiano in cap. *loquitur Dominus* 24. q. 1.

(2) Tertullianus *de praescript. adversus haereticos* cap. 20. „ Omne genus ad originem suam censeatur necesse est: itaque tot tantaeque Ecclesiae una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.

beret, cum esset ei plane compertum, Apostolorum Principem illas Occiduas Provincias, quas recenset, non peragrasse, nec in eis verbum Dei disseminasse. Longeque minus ille modo memoratum principium Ecclesiarum Occidentalium solis Apostolicis Viris a Petro missis concessisse intelligi debet, quod nullum Apostolorum in Occidente eas *instituisse*, aut Fidem *docuisse* in eadem Epistola affirmet. Quandoquidem Paulum in Occidentis Regiones Evangelium intulisse non nisi turpiter Pontifex aut ignorare, aut negare poterat; quod porro satis est, ut ejus verba ita late, ut scripta sunt, minime accipiamus; eo vel maxime, quod *instituire*, & *docere* (quibus vocibus Romanus Antistes utitur) ex Latinorum usu aliquando opus informare, & delineare, aliquando perficere, & numeris omnibus absolvere significant. Ex quo duae diversae instituendarum Ecclesiarum rationes proficiscuntur; quas licet mox indicavimus, praestat hic iterum vel leviter attingere. Una est, quae prima tantum Evangelii praedicatione, & primo Fidei fundamento posito absolvitur. Altera, quae mysteriorum disciplinam pandit, sacros praescribit ritus, & totius rei sacrae ordinat seriem. Illi operam dabant Apostoli, qui studio propagandi Evangelii abrepti veloci cursu Provincias peragrabant. Huic frequentius Viri Apostolici, quos vel Apostoli, vel Petrus velut eorum Princeps, ut institutas jam ab ipsis Ecclesias perficerent, mittebant; quamvis & ipsi Apostoli *qua Paedagogi* eidem interdum vacaverint, ut supra monuimus. Sic porro Paulus, qui Ecclesiam Corinthiorum fundaverat, ejus plantationem sibi vindicat, irrigationem vero Apollo attribuit

buit (1). Evangelii praedicationem ut praecipuum munus sibi adsciscit, Sacramentorum administrationem aliis relinquit (2). Corinthiorum Patrem propter primam novae legis promulgationem se nominat (3); alios autem eorum Paedagogos, & uberioris doctrinae Magistros agnoscit (4). Ita pariter cum Cretae divinam legem annuntiasset, Titum discipulum suum in ea reliquit, qui totius Ordinis Ecclesiastici rationem disponderet. Sic igitur & nos, cum Innocentius Viros Apostolicos a Petro missos Ecclesiarum Occidentalium Institutores, & Doctores appellat, eum secundam, non primam *institutionis* speciem eis adscripsisse tenemus, quod etiam ipsius Epistolae materia apertissime suadet. Siquidem non de prima Evangelii praedicatione, non de primis Religionis Christianae elementis in ea pertractat; sed de ritibus, & divinorum Officiorum ordine, quae ad Ecclesiae perfectionem pertinent, & Evangelium praenunciatum necessario arguunt. His itaque in rem nostram stabilitis, concludere jam licet, potuisse utique Jacobum, & postea Paulum in Hispania Religionis fundamenta jacere, quibus deinceps alii superaedificarent. Quod reapse ita contigisse dubitari non potest. Quamvis enim a Jacobo

I 2 bo

(1) *Epist. 1. cap. 3. vers. 6.* „ Ego plantavi, Apollo rigavit.

(2) *Ibidem cap. 1. v. 17.* „ Non enim misit me Christus baptizare, sed Evangelizare.

(3) *Ibidem cap. 17. v. 15.* „ Nam etsi decem millia Paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos Patres, nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.

(4) *Epist. ad Titum cap. 1. v. 5.* „ Hujus rei gratia reliqui Te Cretae, ut ea, quae defunt, corrigas & constituas per Civitates Presbyteros; sicut ego disposui tibi.

bo, & Paulo Christi Fides in Hispaniam fuisset illata, tamen ut in tam vastis Regionibus, quas illi aut cursim, aut parvo cum fructu lustraverant, Evangelii notitia latius propagaretur, ejusque radices altius descenderent, Petrus Princeps Apostolorum septem viros Torquatum scilicet, Telsiphonem, Secundum, Indalecium, Caecilium, Esicium, & Euphonium Romae Episcopos consecravit, eosque ad Hispanicam gentem direxit. Idque ex perpetua traditione tenetur, & antiquissimis comprobatur monumentis. Sed ut alia missa faciamus, ne orationem nimis dilatemus, non possumus vero praeterire Epistolam Gregorii VII. ad Alphonsum, & Sanctiunr Hispaniae Reges scriptam (1), qua Pontifex post Evangelicam Apostoli in Hispaniis annuntiationem, septem mox memoratos Antistites eodem missos fuisse ita aperte significat: *Cum Beatus Apostolus Paulus Hispaniam se adiisse significet, ac postea septem Episcopos ab urbe Roma ad instruendos Hispaniae populos a Petro, & Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructâ idololatriâ Christianitatem fundaverunt, religionem plantaverunt, ordinem, & officium in divinis cultibus agendis ostenderunt, & sanguine suo Ecclesias dedicavere, vestra diligentia non ignoret; quantam concordiam cum Romana urbe Hispania in religione, & ordine divini officii habuisset, satis patet: quibus verbis perspicue confirmatur modo adhibita distinctio primae, & secundae institutionis Ecclesiarum, unaque Innocentiano testimonio nova & magna lux affunditur. Nihil hic moror, quod hinc solent*

Ad-

(1) Hanc Epistolam transcripsit Florezius tom. 3. in append. n. V.

Adversarii nobis eripere Jacobeam praedicationem ex eo, quod Gregorius unius Pauli praedicantis in Hispania meminerit ; de Jacobo autem ne unum verbum quidem fecerit. Etenim silentium istud in rebus liturgicis, de quibus tunc agebatur, quoad divini verbi promulgationem nihil officit. Satis enim erat Gregorio, & Innocentio illos tantum indicare, per quos Româ in Hispaniam sacri Officii ordo fuerat derivatus, omissis iis, quibus initium Religionis Christianae illic receptae adscribi debeat. Ad haec sicuti silentium Innocentii Gregorium non prohibuit, quin crederet Paulum Hispanis novam legem tradidisse ; ita quoque silentium Gregorii non debet nobis impedimento esse, quominus defendamus pari modo Jacobum per Hispanias Evangelium publicasse. Nec porro alia apparet via, qua duos hosce SS. Pontifices eandem argumenti speciem versantes in concordiam, uti fieri debet, commode redigamus.

XXIX. Nec vero sibi quisquam persuadeat traditam a nobis duplicis *institutionis* Ecclesiarum differentiam, qua Innocentii mentem (ni fallimur) acu tetigimus & declaravimus, Gregorii testimonio non aeque quadrare posse, quippe qui expositam distinctionem penitus dimovere, & destruere videtur, cum septem Apostolicos Viros, quos in Hispaniam directos affirmat verbis antea productis, tanta opera, & industria ad Hispanos Christo lucrandos allaborasse tradit, ut non dubitet scribere eos *destruâta Idololatria Christianitatem fundasse, & Religionem plantasse*. Etenim haec verba adeo late, & indefinite accipi
non

non possunt, ut denotent septem illos Praefules omnium primos in Hispanias Religionem invexisse, nec ea ita intelligi permittit ipsemet Gregorius, utpote qui in eadem Epistola Paulum ante eos Evangelii lumen in Hispaniam importasse his verbis ostendit, quibus nihil significantius esse potest: *Cum Beatus Apostolus Paulus Hispaniam se adiisse significet, ac postea septem Episcopos &c.* Nec eo impudentiae quemquam progredi arbitror, ut Pontificem brevissimo orationis intervallo vel quod dixerat emendasse, vel sibimet repugnasse credat. Sed esto haec non ita se haberent, omnis tamen difficultatis pondus ex eo penitus evertitur, quod cum Gregorio, sicut etiam Innocentio, idem esset propositum, de sacris scilicet Ritibus, divinatorum Officiorum celebratione, aliisque Ecclesiasticae disciplinae Capitibus pertractare, & Hispaniarum Ecclesias ad Romanam conformare; idcirco ejusdem Gregorii verba non ad primam, sed ad secundam Hispaniensis Ecclesiae *institutionem* erunt referenda eodem modo, quo intelleximus priorem Innocentii sententiam. Quod si quis nihilominus Gregorii dicta obvia eorum significatione traductus, primam Ecclesiarum *institutionem* exprimere contendat, negotium cum ipso facile transigemus, dummodo illa non absolute, & simpliciter, sed comparate suscipiat, quatenus nimirum Jacobus, & Paulus nimis festinanter per Hispanias cursitantes prima tantum fidei rudimenta paucisque in locis dispergere potuerunt. Apostolici autem Praefules diuturniore, ac profusiore Evangelicae praedicationis luce & Ulteriorem, & Citeriorem Hispaniam undique illustrarunt, ut ita pri-

primorum Fundatorum Ecclesiae Hispaniensis Jacobo, & Paulo integro servato honore, & iidem SS. septem Viri quodammodo dici possint nostrarum Ecclesiarum Institutores, veluti si quis illum nominet Artificem, eique opus adscribat, qui illud ab alio delineatum absolvit. Et hoc sane sensu Augustinum Angliae, Remigium Galliae, Bonifacium Germaniae Apostolos vulgo vocitari in harum Nationum historiis frequenter legimus, quamvis in eisdem Regionibus Christianam Religionem alii antea plantaverant, quia videlicet parvis initiis ipsi grande adjecerunt incrementum.

XXX. Heic Aud. Opt. manum de tabula tollerem, nisi pertimescerem, ne calliditatis nomine a vobis accuser, quasi dolo malo argumentum dissimulem, quod Card. Baronio Annalium Parenti egregie imposuit, quodque uti omnium potentissimum quotquot post eum nostrarum rerum invidi scripsere, Triumphantium more ad sidera extulerunt. At, verum fateor, nunquam illud praeterire mihi animus fuit, sed potius ad extremum locum rejicere, ut vel hoc uno ostenderem, hodie apud aequiores Criticos, detecta ejus infirmitate, adeo fusque deque haberi, ut jam pudeat Viros ingenio cetera liberali illius disquisitionem longius persequi. Objiciebant enim indicati Scriptores, Rodericum Archiepiscopum Toletanum de Primatu suae Sedis in Concilio Lateranensi IV. cum Praefule Compostellano concertasse. Cumque Compostellanus, ut suae Ecclesiae honorem, & a Toletano Primatu libertatem vindicaret, praedicationem Jacobi, cujus corpus in ea requiescit, pluribus efferret, eundem

Ro-

Rodericum ei prompte in hunc modum reposuisse (1):
*Si inducat etiam (Archiepiscopus Compostellanus) primam
 Divini Verbi promulgationem , & plurimorum conversionem
 (praedicatione scilicet Jacobi) ad fidem Christi in Hi-
 spania , qui Divinam paginam noverunt , testimonium perbi-
 beant. Ego tantum legi, datam ei fuisse potestatem praedicandi
 in Hispania , sed interim cum per Judaeam , & Samaritiam Di-
 vinam legem seminaret , sub Herode Jerosolymis truncato ca-
 pite exhalavit animam , & Domino reddidit . Quomodo ergo
 ibi praedicavit , quo nondum ingressus est ? Aut sine prae-
 dicatione , quos , obsecro , convertit ad Dominum ? Memini
 bene in primis me annis accepisse a quibusdam Sanctis
 Monialibus , & religiosis Viduis paucos admodum ejus
 praedicatione ad Fidem conversos esse , in qua cum tam
 exiguos progressus effici videret , in patriam reversus ,
 fato functus est . Quibus verbis quo firmior fides , &
 auctoritas accederet , contrariae causae Assertores e-*

xi-

(1) Edidit primus hoc apocryphum documentum Garfias de Loayfa post decretum Gundemari anni 610., a quo eodem ordine illud in suas Conciliorum Hispaniae collectiones transtulerunt Cardinalis de Aguirre, & Joseph Cathalanus. Quoniam vero hujus Scriptoris sacra eruditione & doctrina conspicui incidit mentio, lubet obiter saltem hic adnotare, illum *tom. 1. Concil. Hisp. fol. 165. & 168.* ad calcem collectarum dissertationum Cardinalis de Aguirre, & Ambrosii Gardebofc, sententias de Jacobea in Hispaniis praedicatione hinc inde a Florezio, & Mamachio (quem suum nominat, laudatque Amicum) productas addidisse. Sed cum ipsi magis amica sit veritas, ingenuusque animi candor, ita utriusque Auctoris elucubrationes proposuit, itaque mentis suae sentia licet meticulous & subobscurus aperuit, ut in nostram causam inclinatione voluntatis eum propendisse merito credamus, nobisque gratulemur, quando sic suum absolvit sermonem: „ *Atque haec est sententia* „ (nempe Hispanorum), *quam tenet Romana Ecclesia omnium Magistras,* „ *quippe quae in Breviario Romano ad diem 25. Julii post rigidissimum* „ *examen hanc clausulam retineri jussit: Mox in Hispaniam profectus &c.*

ximiam Roderici doctrinam , & accuratissimam in Historia Hispaniae conscribenda diligentiam praedicabant , unaque extollebant sacri Confessus dignitatem , in quo nihil nisi certum exploratumque prolatum fuisse credendum est . Atque hinc deducebant , non debere Hispanos in id ulterius incumbere , ut aliis persuadeant Nationibus tanquam veram traditionem eam , quam inter aniles fabulas recensuit Rodericus Hispanae litteraturae ornamentum .

XXXI. Nihil sane est , quod miremur , si cum primum haec in Orbem litterarium prodiit historia fucato antiquitatis pallio exornata , nonnulli extiterint illius novitate perculsi , qui a recepta discederent Traditione . Quapropter diuturna ejus possessio nedum turbata , sed etiam interrupta eo usque tum apparuit , ut Jacobea in Hispaniis praedicatio non amplius bona fide sustineri posse videretur . At ubi (quod paulo post evenit) veritati exquirendae locus datus fuit , & totam illam narrationem , crimine falsi detecto , esse puram putamque fabellam recenter confictam acutae naris homines ostenderunt ; statim possessionis nostrae bonum jus Sanctiores justitiae Vindices Hispanicae genti denuo restituendum esse Praetorio interdicto decreverunt . Et quidem adeo decantata producti testimonii antiquitas uno seculo XVI. circumscribitur , quo nimirum Cl. Garzias Loaysa tunc Canonicus , & non multo post Archiepiscopus Toletanus Concilia Hispaniae simul collecta editurus Tabularium suae Ecclesiae evolvit , casuque incidit in anonymum , informeque Manuscriptum proposita altercatione confarcinatum . Sed quia nihil crebrius usuvenire solet ,

quam ut Viri etiam diligentiores a praejudicata opinione transversi agantur, & si quid inveniant, quod suae mentis sensa confirmare videtur, illud veluti exultantes, nullo praevio examine, e vestigio amplectantur. Ideo Loaysa, utcumque sollertissimus, Toletani Primatus amplificandi ardore praereptus in eum prolapsus fuit errorem, ut novum illius dignitatis fulcimentum repertae scripturae inesse ratus improvido consilio, & primo impetu collectioni Hispanorum Conciliorum eandem inferere minime dubitarit. Sed statim ac (quod hominibus acri judicio praeditis solet plerumque accidere) libero animo rem attentius perpendit, suboluisse sibi, quam esset hujusmodi Scripti sublesta fides, satis postmodum significavit, cum in ora libri adnotavit, se ab illo recedere in ea parte, qua Jacobeus in Hispaniam accessus impugnatur. Oculis non adeo aequis, qui in Garzia nostro emicuerunt, historiam hanc conspexerunt Exteri non pauci Scriptores, qui malo in res nostras animi affectu perducti illam non modo contemptui non habuerunt, sed quasi Ovantes susceperunt, laudarunt, ejusque vi Jacobi Apostoli gloriam vel ab Hispanis penitus avulsam, vel saltem in perpetuum obtenebratam esse crediderunt. Verum non defuerunt nobis egregii Propugnatores, qui istorum hominum invidorum licentiam cohibuerint, & narrationem illam omnino falsam commentitiamque esse plenissime demonstrarint, cum multa in ea ἀποδόκιμα, multa ἀδυνατά detexerint, quae si vellem copiose persequi, justum implerem volumen; sed, ut brevis sim, aliqua tantum paucis perstringam. Quid proinde commemorare, quod concertatio illa de Ecclesiastico Prima-

tu in gestis illius magni Concilii desideratur, cum alioquin constet hujusmodi lites Conciliorum Actis inferi in more fuisse? Quid, quod Anonymus ille Scriptor refert Concilium Lateranense habitum anno XVIII. Pontificatus Innocentii III., quod non nisi anno tertio fuit coactum? Quid, quod Rodericum eo tempore Episcopum Toletanum esse confingit, qui non nisi post duodecim annos ad Toletanam Cathedram ascendit? Quid, quod eundem Praefulem Romae verfantem comminiscitur tunc temporis, quo, si fides nostris Historiis, ne pedem quidem ab Hispania extulit? Quid, quod errata cumulans affirmat Rodericum Romam profectum eo anno, quo capta fuit Corduba; cum universi consentiant, eam urbem a Mauris fuisse occupatam anno 1235., videlicet viginti annis post celebratam Synodum illam Lateranensem? Quid tandem, quod Rodericus eo usque alienus extitit a gloria Jacobae Praedicationis genti suae deroganda, ut potius illam apertissime asseruerit in prologo cujusdam sui libri, qui in celebri Complutensi Bibliotheca amplissimi Collegii Ildephonsiani custoditur (1), cujus quidem testimonium in nostram causam integrum ducimus describere, & quod codex ille nondum publici juris effectus sit, & quod universa Apostolorum divisio, dispersusque scitissime in eo declaretur his verbis: *Apostolatus autem Circumcisionis Petro est assignatus: Gentium Paulo & Barnabae: Andreae Achaja: Jacobo Zebedaei Hispania:*

K 2

Jo-

(1) Hujusce non contemnendi documenti meminere Nicolaus Antonius in *veteri Biblioth. hisp. lib. 8. n. 26.* & Marchio Mondexarensis in *cit. tract. fol. 38.* & Florezius *cit. cap. 3. §. II. n. 67.*

Joanni Asia: Philippo Galliae: Bartholomaeo India: Jacobo Alphaei Jerosolyma: Simoni & Judae Persia & Media: Matthiae Judaea: Marcus vero, post translationem Petri ad Romanam Ecclesiam, ejus Discipulus in Italia Evangelium secundus scripsit: postea suscepit Apostolatam Aegypti. Lucas Pauli Discipulus Evangelio & Apostolicis Actibus gloriosus Bitbyniae deputatur. In aliquibus etiam Regionibus festum divisionis Apostolorum solemniter celebratur 15. die Julii, quo Apostoli in Judaea secedentes ab invicem, euntes in mundum univrsam praedicaverunt Evangelium omni creaturae. Ceterum esto revera contigisset illa disceptatio in Concilio Lateranensi, tamen nonnisi injuriose ea mens Roderico viro doctissimo appingi posset, ut crediderit Evangelicam Jacobi praedicationem Nationi suae auferendam esse, quo Primatus jura vel Ecclesiae suae assereret, vel aliis abjudicaret. Quid? Num Tarraconensis, Bracharensis, Compostellanus Episcopi (cum quibus fingitur facta concertatio) poterant gloriari, laudatum Apostolum suas peculiare Ecclesias fundasse, eisque primum Antistitem praefecisse? Minime gentium. Haec sane, & alia similia in Hispania nostra fuerunt prorsus inaudita, atque incomperta ad hanc usque novissimam aetatem, qua male feriatorum hominum (quibus quaevis Natio non caret) obstetricia manu Chronicorum portentosi prodire foetus, quos Cl. Hispani Scriptorum, cum primis Nicolaus Antonius, in ipso pene ortu suffocarunt. Erat quidem & Roderico id dumtaxat exploratum, Jacobum, & Paulum Christi doctrina Hispaniensem

Ec-

Ecclesiam ita plantasse, ut illa in universum posset utique *Apostolica* (1) denominari. Sed certam aliquam Cathedram illos erexisse, inque ea Episcopum collocasse, qui aliis Hierarchico ordine antecelleret, Majores nostros latuit, & nos adhuc latet. Quo efficitur, ut posita Evangelica, quam innuimus, utriusque Apostoli annuntiatione, omnes postea constituti Praefules remanserint jure aequales, nec ullus majorem sibi prae ceteris potuerit praestantiam vindicare; cum nemini suffragaretur prima illa, & praecipua regula stabiliendi Ecclesiastici Primatus, quae ex *gloria Conditoris* repetitur: uti nova & singulari ratione me edocet (2) Patruus meus (quem honoris, & officii causa nomino). Hic ut Ecclesiae Toletanae certissimum adjudicaret Primatus honorem, ad alterius regulae se contulit praesidium, ad ordinem scilicet *praesumendum propagationis Evangelii*, cujus porro lumen e Toletana Sede per reliquas Hispaniarum regiones profectum diffusumque fuisse, tacite arguunt tot Concilia totius Nationis ibidem celebrata. Cui accessit quoque consensus universorum Hispaniae Episcoporum in Synodo XII. Toletana declaratus (3), & auctoritas Urbani II. Romani Pontificis longe ante tempora Roderici. Haec sane omnia evidentissime comprobant, Compostellani Archiepiscopi conatum utpote nullo jure suffultum Roderico non adeo reformidandum fuisse, ut Jacobeam praedicationem, quae ipsi nihil obsta-

re

(1) Tertullianus de praescript. adversus haeret. c. 20.

(2) Ildephonsus Clemens de Arostegui *in Concordia Pastoralis part. I. cap. II. n. 49. & seq.*

(3) Concil Toletan. XII. can. VI.

re poterat, deberet genti suae adimere, ut illius vim eluderet; quando nimirum vera fuisset ea disputatio. Judicate nunc, Auditores, quod qualeque sit Scriptum illud, quod recentioribus hisce temporibus totius Reipublicae litterariae, & Ecclesiae Hispaniensis malo Omine in publicam lucem editum aut invidos aut eruditulos homines in tantum excitavit, ut longam pacificamque praedicationis Jacobaeae possessionem, infesta lite, perturbarint. Miratur Cardinalis de Aguirre doctissimum Loaysam ullam habuisse rationem rei gestae, eoque a nullo detectae, aut memoratae. At Loaysa posset reponere, non adeo severe cum primis monumentorum Inventoribus, & Collectoribus agendum esse, satisque ei fuisse, ad marginem ejus scripturae, quam parum fidei ipse illi haberet, prodere. Miratur etiam Laudatus Cardinalis, Baronium summa, qua pollebat, eruditione, & critice ad discernenda germana a spuris, falsimonium ejusdem scripti, quo de agitur, subodoratum non fuisse; imo ob illud potissimum priorem suam traditioni nostrae convenientem sententiam mutasse. Verum forte Baronius caussari posset speciosam instrumenti novitatem, & Archivii Toletani, a quo fuerat extractum, dignitatem, & tandem a Clarissimo Viro susceptam Editionem, ut propterea mirandum non sit, ipsum fuisse deceptum, sicut postea professus est testimonio satis fide digno (1). Longe autem majori mi-

ra-

(1) Didacus de Castillo, qui Clementi VIII. supremum Pontificatum tunc gerenti, & Cardinali Baronio Hispanae traditionis fundamenta exhibuit, anno 1608. edidit de hoc argumento vere aureum libellum

raculo est , nonnullos externos post tot falsitates in eo scripto compertas , tot Anacronismos , & absurda ab Hispanis Scriptoribus , patefacta , eandem fabulam iterum in scenam producere non erubuisse . Contra vero non possum non laudare Mamachium , qui Sodalem suum Natalem Alexandrum hac in parte deserere , & Florezio nostro objectae historiae *vobiscum* asserenti adhaerere non dubitavit his verbis (1) . Cui equidem *vehementer assentior , affirmoque spuriam esse controversiam illam , quam astitatam inter Toletanum , & Compostellanum Antistites ferunt , et si a Loaysa publicata .*

XXX. Ecce jam ad metam accessimus , quam optaram . Et nisi mea me fallit opinio , id certe ipse videor assecutus , quod initio mihi proposueram , vobis scilicet ostendere , traditionem nostram , qua Jacobum in Hispania Dei verbum praedicasse teneamus , firmiorem esse , quam ut quibuslibet contrariis ictibus vel leviter concuti possit ; cum abunde nimis demonstraverim , non eam esse sola ignari vulgi opinione innixam , sed & sacri Codicis auctoritati consentaneam , Hieronymi , Isidori , aliorumque Patrum testimoniis munitam , eruditissimorum Virorum cum Domesticorum , tum Exterorum scriptis vallatam , ac tandem Romanae Sedis decretorio Judicio , ceu validissimo clypeo prote-

lum , in cujus praefatione testatur laudatum Cardinalem sibi auctorem fuisse , ut suum illud opus publicae faceret usurae „ porque no „ se enganen otros acerca de la Predicacion de Santiago en Espana ; „ *idest* ; ne alii decipiantur in articulo Praedicationis Divi Jacobi in „ Hispania . Refert Florezius *d. cap. 3. n. 53.*

(1) Mamachus *cit. cap. 23. in notis n. 3.*

testam, cui & Vos omnes calculum vestrum lubentissime adjecturos spero. In quo quidem exemplum sequemini Viri doctissimi, quem Reipublicae litterariae commodo, & ornamento natum laudat haec nostra aetas, laudabitque futura, Prosperi scilicet Lambertini, qui mox Benedicti XIV. nomine summa cum potestate, summaque omnium vel Heterodoxorum admiratione Catholicam rexit gubernavitque Ecclesiam. Is porro cum in Congregatione Sacrorum Rituum de concedendo Ecclesiastico Officio B. Mariae Virginis Caesaraugustanae (vulgo *del Pilar*) ageretur, licet munere *Promotoris Fidei*, quo tuncungebatur, Jacobi in Hispaniis Praedicationem impugnare debere videretur, ne petita Officii venia permitteretur, tamen suae parti se non defuturum putavit, si veritatis gratia Hispano populo illam potius ut rem jam judicatam concederet, eique libenter assentiretur his conceptis verbis (1). *At quoniam tempore Urbani VIII. pluribus ex Hispania allatis doctissimis Scriptis, post rem mature & diu examinatum, antiqua narratio, quae fuerat a Breviario Romano ablata, fuit iterum in eodem inserta... uti historiam mutationis, & successivae restitutionis plene narrando testatur Raynaldus Protonotarius Apost. ad annum 1625. hinc est, quod... in eo quod attinet ad punctum adventus, & praedicationis S. Jacobi in Hispania, libenter subscribo.*

F I N I S.

(1) Apud Miranda en el Propugnaculo de las tradiciones pag. 412. & Florezium d. tom. 3. cap. 3. n. 53. in fine not. 3.